

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладами освіти

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ВИВЧЕННЯ ПОЯВИ ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ У СУЧАСНИХ КАЗКАХ
ТА ПОРІВНЯННЯ ЇХ ІЗ КЛАСИЧНИМИ ВАРІАНТАМИ

БЕРЕГСАСІ ДОМІНІКА ЛАСЛІВНА

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 012 Дошкільна освіта

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 103-Вн від 23.11.2022 року

Науковий керівник:

Чопак Єва Василівна
ст. викладач

Завідувач кафедру:

Біда Олена Анатоліївна,
доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 2023

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

**Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладами освіти**

Кваліфікаційна робота

**ВИВЧЕННЯ ПОЯВИ ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ У СУЧАСНИХ КАЗКАХ
ТА ПОРІВНЯННЯ ЇХ ІЗ КЛАСИЧНИМИ ВАРІАНТАМИ**

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

Берегсасі Домініка Ласлівна

Освітня програма: 012 Дошкільна освіта

Науковий керівник: **Чопак Єва Василівна**

ст. викладач

Рецензент: **Габода Єва Бейлівна**

ст. викладач

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatás- és Intézményvezetés
Tanszék

**A NŐI SZEREPEK MEGJELENÉSÉNEK VIZSGÁLATA A
KORTÁRS MESÉKBEN ÉS AZOK ÖSSZEHAISONLÍTÁSA A
KLASSZIKUS VÁLTOZATUKKAL**

Szakedolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Beregszászi Dominika

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program:012 Óvodapedagógia

Témavezető: Csopák Éva

adjunktus

Recenzens: Gabóda Éva

adjunktus

Зміст

Вступ	8
I. Роль казки у розвитку особистості	10
1. 1. Що таке казка?.....	10
1. 2. Казка в дошкільному віці	13
1. 3. Як казка впливає на розвиток особистості дитини?	15
1. 4. Дитина та правильний вибір казки.....	17
II. Поява жіночої особистості у казках	19
2. 1. Аналіз розвитку жіночої особистості.....	19
2. 2. Поява гендерних стереотипів у казках.....	21
2. 3. Вибір пари в казках	23
2. 4. Поява ролей материнства	25
2. 4. 1. <i>Материнство</i>	26
2. 4. 2. <i>Типи матерів</i>	27
III. Зміни у дитячій літературі	28
3. 1. Сучасна дитяча література	28
3. 2. Соціо-зміни	29
3. 3. Новини казкового світу	29
3. 4. Мовні та текстові ігри	30
3. 5. Епоха казок	32
IV. Вивчення появи жіночих образів у сучасних казках та порівняння їх із класичними варіантами	34
4. 1. Порівняння двох класичних і двох сучасних казок.....	34
4. 2. Мета дослідження.....	38
4. 3. Місце і час дослідження	38
4. 4. Метод, результати і оцінка дослідження	39
4. 4. 1. <i>Казки дітей Угорщини/ відповіді на запитання</i>	39
4.4. 2. <i>Казки дітей Закарпаття/ відповіді на запитання</i>	48
4.4. 3. <i>Порівняння результатів дослідження</i>	52
4.4. 4. <i>Рекомендації згідно досягнутих результатів</i>	52

Висновки	54
Резюме	56
Список використаної літератури	57
Додатки.....	59

Tartalom

Bevezetés	8
I. A mese szerepe a személyiségfejlődésében	10
1. 1. Mi is a mese?.....	10
1. 2. Mese óvodáskorban	13
1. 3. Hogyan hat a mese a gyermek személyiségfejlődésére?	15
1. 4. Gyermek és a mese megfelelései.....	17
II. A női személyiségnek megjelenése a mesékben	19
2. 1. A női személyiségfejlődés elemzése.....	19
2. 2. Nemi sztereotípiák megjelenése a mesékben	21
2. 3. Párválasztás a tündérmesékben	23
2. 4. Az anyaság szerepköreinek megjelenése	25
2. 4.1. <i>Az anyaság</i>	26
2. 4.2. <i>Anyatípusok</i>	27
III. Változások a gyermekirodalomban	28
3. 1. Kortárs gyermekirodalom	28
3. 2. Szocio-tartalmak	29
3. 3. Újdonságok a mesevilágban.....	29
3. 4. Nyelvjátékok és szövegjátékok	30
3. 5. A mesék kora.....	32
IV. A női szerepek megjelenésének vizsgálata a kortárs mesékben és azok összehasonlítása a klasszikus változatokkal	34
4. 1. Két kortárs és két klasszikus mese összehasonlítása	34
4. 2. A kutatás célja	38
4. 3. A kutatás helye és ideje.....	38
4. 4. A kutatás módszere, eredményei és kiértékelése	39
4. 4. 1. <i>Magyarországi gyerekek meséi/ válaszai a kérdésekre</i>	39
4.4. 2. <i>Kárpátaljai gyerekek meséi/ válaszai a kérdésekre</i>	48
4.4. 3. <i>A vizsgálat eredményeinek összehasonlítása</i>	52
4.4. 4. <i>Javaslatok a kapott eredmények alapján</i>	52

Összefoglalás	54
Rezümé	56
Hivatkozott irodalom	57
Melléklet	59

Bevezetés

Jelen szakdolgozat témája: A női szerepek megjelenésének vizsgálata a kortárs mesékben és azok összehasonlítása a klasszikus változatokkal. Témaválasztásomban nagy szerepet játszott, hogy olyan témát kutathassak, mely felkeltette érdeklődésem és napjainkban is nagy hatást gyakorol a gyermekekre. A női identitás elemzését kiemelten fontosnak tartom, mivel a gyermeket a szocializáció során mind az óvodában, mind pedig az iskolában jellemzően magas számban női óvodapedagógusok, pedagógusok veszik körül.

Kutatásom problémakörét a mesében különböző szerepkörökben megjelenő női alakok és a gyerekekre gyakorolt hatásuk adják. Munkám célja, hogy mélyebb betekintést nyerjünk az óvodáskorú kislányok mesevilágába, az álltaluk önállóan kitalált mesék alapján.

A munka megírásához a következő szakirodalmi források voltak a legnagyobb segítségemre – Bárdos József (2016): *Család a tündérmesékben* című könyve, ami nagyban hozzájárult a párválasztás és az anyaság szerepköreinek vizsgálatához. Antalfai Márta (1999): *A női személyiségfejlődésének elemzés a magyar népmese tükrében* című tanulmánya, valamint Pálóczi Bence–Nagy Beáta (2017): *Nemi sztereotípiák a mese- és gyermekkönyvekben* című tanulmánya.

Jelen évfolyammunka négy fő fejezetből tevődik össze. Az első fejezet bemutatja a mesedefinícióját, főbb jellemzőit, típusait és hatásait a személyiségfejlődés tekintetében, továbbá rávilágít, hogyan meséljünk az óvodában és melyen a megfelelő mesék a különböző életkorokban.

A második fejezet kiemelten a mesében megjelenő női alakokra fókuszál, nagy figyelmet szentelve a női személyiségfejlődés vizsgálatának a mesék tükrében. Mindennapjainkban rengeteg sztereotípiával találkozunk/találkozhat a gyermek, amelyek kialakulásában nagy szerepe van a gyermekirodalomnak. A fejezet kutatja, mennyire van döntő szerepe a nőnek a mesei párválasztásban, valamint a nő életében egy új életszakaszt nyitó eseményt, az anyává válást, valamint szerepköreit.

A harmadik fejezetben szerepet kap, hogy milyen változásokat hozott magával a gyermekirodalomban a kortárs művek megjelenése. Magában rejti a híres kortárs írói alakokat, a kortárs művek jellegzetességeit, valamint a megcélzott korosztályokat.

A szakdolgozat szakirodalmi feldolgozását egy negyedik fejezettel bővítettem ki, mely tartalmazza saját kutatásom eredményeit, észrevételeit és javaslatait, ezzel alátámasztva a szakirodalomból olvasott, eddig leírt információkat. Kutatásomat két óvodában végeztem: Magyarországon a Hajdúsámsoni, valamint Kárpátalján a Tiszabökényi óvodában. A kutatásomat a következő témára építettem: A női szerepek megjelenésének vizsgálata a kortárs mesékben és azok összehasonlítása a klasszikus változatokkal.

I. A mese szerepe a személyiségfejlődésében

A felnövekvő nemzedék fejlődésében, szociális kapcsolatainak alakulásában nélkülözhetetlen szerepet tölt be a mese, a mesélés. A mese, fejlesztő hatásait leginkább akkor tölti be, ha a gyermeknek olyan személy mesél, aki a meseválasztásnál figyelembe veszi a gyermek életkori sajátosságait, aktuális helyzetét, érzélemvilágát, valamint segít a gyermeknek a hallottak feldolgozásában, megértésében. A mese hatására rengeteg pozitív változás jelenik meg a személyiségfejlődésében. Bettelheim szavait idézve: „*A mese nemcsak szórakozást nyújt a gyermek számára, hanem fejleszti önismeretét, és elősegíti személyiségének fejlődését*” (Bárdos, 2018:84). Akár klasszikus, akár kortárs mesékről beszélünk, a gyermek mindkettőből képes valamilyen tanulságot leszűrni és hasznosítani azt (Nyitrai, 2010; Rédei, 2019).

1.1. Mi is a mese?

Régebben a mese szó teljesen más jelentéssel bírt, mint napjainkban. Akkoriban inkább egy példázatot vagy talányt jelentett. Azonban az 18. század végére ez a szó átalakul, és mai értelemben használjuk. Ezzel együtt fokozatosan kiszorítja a mende-monda és monda kifejezéseket is, valamint egyértelművé teszi a mese és monda szavak közötti jelentésbeli különbségeket (<http://mek.niif.hu/02100/02152/html/05/5.html>).

A mese fogalmának meghatározása akadályokba ütközik, mivel a mesekincs sokfélesége kizárja egy mindenre kiterjedő mesedefiníció megalkotását. Tehát nincs olyan definíció, amely képes lenne magában foglalni a mese valamennyi lényeges jellemzőjét, és konkrétan minden mesefajtára érvényes legyen. Számos meghatározás közül kettőt szeretnék kiemelni, mely lényegében megmagyarázza a mese szó jelentését. Az első Ipolyi Arnold mese-definíciója: „Mesének pedig hívja kizárólag az oly elbeszéléseket, amelyeket sem az elbeszélő, sem a hallgató igaznak nem tartanak, melyek sohasem megtörtént dologként, hanem mint költemények, gyönyörködtetésül járnak szájról szájra”. A második Propp megközelítése: „Morfológiailag mesének tekinthető minden olyan fejlemény, amely a károkozástól vagy hiánytól különféle közbeeső funkciókon keresztül házassághoz vagy más megoldás értékű funkcióhoz vezet” (Nyitrai, 2010:40).

Demény Piroska a mesét a következőképpen jellemzi tanulmányában – A mese: a valóság és a vágyak közötti összekötő kapocs, amelyet az élőbeszéd fordulataiból

építünk fel. Ezen könnyen közlekedik a gyermeki gondolkodás és a képzelet (Demény, 2010).

„A mese az emberiséggel egyidős” ez az állítás nyomon követhető a mesék koronkénti tanulmányozásával. A mesék minden történelmi szakaszból megőrzött valamilyen jellegzetességet vagy szereplőt, így tehát a mesében megjelenő emberevő sárkányok az őskor, a királykisasszonyok a lovagkor, a kereskedők és iparosok pedig a polgárosodás és az ipari forradalom emlékét őrzik. A mesehősök életkörülménye, környezete, használati tárgyai lépést tartanak a fejlődéssel (Nyitrai, 2010).

A mesék eredete szerint megkülönböztetünk népmesét és műmesét. A következőben láthatjuk mik a jelentősebb különbségek a kettő között:

Népmese	Műmese
- szerzője ismeretlen, szójhagyomány útján maradt fent	- szerzője ismert
- változtak: hozzátettek, elvettek belőle	- a szerző látásmódja érvényesül, a szöveg változtathatatlan
- témája: az emberi élethelyzeteket mutatja be	- témája: modern mindennapi dolgok
- minden motívumnak megvan a maga jelentése	

(<http://mek.niif.hu/02100/02152/html/05/5.html>).

A magyar népmesekincs igen sokszínű. Voigt elemezte az egyes mesetípusokat, kutatásaiban megtudhatjuk, hogy ezek a műfajok többnyire nemzetközi jellegűek, így tehát más nemzetek mesekincsében is megtalálhatóak, valamint utal arra, hogy ezeknek a műfajoknak a kedveltsége és előfordulásuk időnként változik. Voigt megkülönböztetett nyolc mesetípust, melyeknek előfordulási gyakoriságukat is megadta, ez bizonyult a legszéleskörűbb felosztásnak (Nyitrai, 2010):

- A magyar mesekincs közel 50%-át a tündérmesék (Propp elnevezése szerinti varázsmesék) adják. Ezekre a mesékre jellemző: a természetfeletti erők, csodás elemek jelenléte, a mesei fordulat, a belső tulajdonságok ugyanolyan szélsőségesek, mint a külső. Az események pontos helye nem ismert, gyakran

használt helymeghatározás a magyar népmesékben: Üveghegyen innen, az Óperenciás tengeren is túl, stb. A mese hőseinek gyakran nincsen nevük, amennyiben mégis, valamilyen tulajdonságuk alapján kapják azt (Csipkerózsika, Hamupipóke, Hüvelyk Matyi) Az eseményeket mindig a főszereplő szempontjából ítéli meg a történet. Ezek a mesék mindig a rossz legyőzésével és a jó győzelmével zárulnak.

- A mesék kb. 1/6-a tréfás mesék adják: ezek a mesék többnyire humorral tarkítottak, olyan emberekről szóltak, akiket könnyen félre lehetett vezetni, vagy valamilyen furcsa eseményt dolgoztak el.
- A novellamesék aránya 10-12 %. Európa folklórájába a reneszánsz után jelent meg, hősei között találunk királykisasszonyokat, királyfikát, akiknek nehezebb sors jutott, valamint hétköznapi emberek, ezekben a mesékben a csoda tárgyakhoz társul (Egy szemborsó cím mese). A novellamese, azt az érzést kelti bennünk, hogy eseményei akárkivel megtörténhet.
- A legendamesék aránya 10-12 %: alapjául a korakereszténység idejéből származó legendák szolgálnak, melyek valamelyik szent életútját valamint tetteit mutatja be. Ezekben a mesékben a hős gyakran feláldozta magát, azonban nem támadt fel valamilyen rendkívüli képességgel, de ha valaki hozzájuk fordult gyakran csodák történtek. A történetek elmesélése valamelyik szent ünnepnapján hangoztak el (Nyitrai, 2010).
- Az állatmesék a magyar mesekincs 3-4 %-át teszik ki. Az állatmesék hősei nemzetenként eltérőek, a magyar népmesék gyakori szereplői azok az állatok, amelyek elterjedtek környékünkön, vad és háziállatok egyaránt. A mesében szereplő állatok emberi tulajdonságokkal vannak felruházva (beszéd, gondolkodás, stb). Az állatmesék meghatározó momentumai, nem az, hogy a jó győzedelmeskedik a végén, hanem a furfang és a humor. Alcsoportja a fabula, cselekményük egy szituációra összpontosul, gyakran társadalomkritikák rejtőznek benne. Ez nem gyermeknek szánt műfaj, mégis kedvelt a gyerekek körébe: rövidege, humoros, felnagyított elemei miatt (pl: Róka és a Gólya)
- A formulamese (láncmese): ezekben a mesékben egyetlen történés akár a többször is újra megjelenhet, ez fokozza a feszültséget. A megoldás akár mikor, többnyire nem várva is megtörténhet, amikor az elbeszélő beszeretné fejezni a mesét. Elterjedt láncmesék: A kesztyű, A répa, stb

- A csalimese (becsapós mese): a mesélő belekezd a történet elbeszélésébe, majd a hallgató számára váratlanul abbahagyja a mesét, többnyire játékos rémisztgetéssel.
- A hazugságmese alkot külön kategóriát. Ezeknél a meséknél megkülönböztetünk: reális színezetű, rendkívül felnagyított vagy a megfordított világról szóló meséket, azt, hogy melyik mese, melyik kategóriába tartozik, a hazugság mennyisége határozza meg. Ezeknek a mesékben a hazugság a humorforrásuk (Nyitrai, 2010).

A mese az egyetlen olyan műfaj, amely segíti a gyermeket identitása felfedezésében, és abban, hogyan találja meg helyét a világban, képes a helyzetek leegyszerűsítésére, problémáinkra pedig észrevétlenül kínál megoldást. A mese az egyszerű kezdettől a fantasztikus események felé halad, de a csodák világába tett látogatás végén a gyermeket mindig visszavezeti a valóságba. A mese elejétől a végéig közli velünk, hogy nem kézzelfogható dolgokról, személyről vagy helyekről szól (Demény, 2010).

A mese már ősidők óta nagyon kiemelten fontos szerepet tölt be a felnövekvő nemzedék életében, viszont a modern huszonegyedik században már az okos eszközök elkezdtek kiszorítani a mesélést az otthonokból, mind a felnőttek, mind pedig a gyermekek körében. Napjainkban a fiatalok gyakran szülői vagy tanári kényszerből olvasnak (Demény, 2010).

1.2. Mese óvodáskorban

A gyermekeknek már egészen kiskorukban szükségük van a mesére. Ahhoz, hogy a gyermekek megkedveljék a mesét, az óvodai komplex tevékenységek járulnak hozzá. A mesék a gyermek szabadságát megtartva válnak megismerésének és tájékozódásának segítségül. A mese a gyermektől képzeletbeli beleélést és passzív részvételt kíván. A gyermeknek (iskolás kor előtt) a mese kizárólag élményforrásként van jelen.

Az óvodás gyermek életkori sajátosságait tekintve a legmegfelelőbbek, azok a mesék, amelyet a felnőtt fejből mesél, valamint mozgással és dallammal kísért mondókák- versek. A meseválasztásnál fontos szempont: a gyermekek életkora, fejlettségi szintje, érzélemvilága, milyen dolgok foglalkoztatják, valamint a mesében

megjelenő nyelvi- stilisztikai eszközök ne haladják meg a gyermek szókincsét és gondolkodását (Tancz, 2009).

A meseolvasás pozitív hatásai a gyermekre nézve:

- felkelti érdeklődését a könyvek iránt;
- segít a könyvek megfelelő használatában;
- fejleszti beszédképességét, bővíti a szókincsét;
- elősegíti érzelmi, értelmi és erkölcsi fejlődését;
- alkalmat teremt a gyermek számára, hogy folyamatos olvasást halljon

(Szinger, 2008; Demény, 2010).

A mesehallgatás epikumcsírákkal kezdődik, a gyermek amennyiben szüleitől a könyvek tiszteletét látta, már két éves korában tudja, hogy is kell bánni (nézegeti, lapozgatja), erre a legalkalmasabb a tárgyképeskönyv (Mérei – V. Binet 1970). A három-négy éves gyermek gondolkodása cselekvéshez kötött, emlékezete már verbalizálódik, szókincsének terjedelme korlátozza bonyolult szövegek megértésében. Kialakul a gyermekben az igény, olyan mesék iránt, amely saját vagy hozzá hasonló korú gyermekek életéről, vagy szüleik hétköznapijairól szólnak. Fontos figyelembe vennünk, hogy ebben a korban a gyermek figyelme eléggé megosztott, ezért ennek megfelelő hosszúságú meseszöveget válasszunk, melyekben sok ismétlés és ismétlődő cselekvés van. A gyermek életkorának a legmegfelelőbb mondóka mesék, zenei lüktetésű, halmozó láncszerű mesék, valamint a rövidebb többfázisú állat- és novellamesék, ezek egyfajta biztonságot nyújtanak a gyermek számára. Ezek reális, egy szálon futó mesék, amelyek a gyermek környezetéről, az állatvilágról, valamint hozzá hasonló hősökről szólnak, s éppen emiatt segíti az óvodás gyermek szocializációját (Tancz, 2009; Demény, 2010).

A gyermek négy-hat éves korába van a mese fénykorába, ekkor a gyermek „beállítódik a mesére” vagyis kialakul egyéni mesehallgatási módja. Amikor a felnőtt elkezd mesélni, a gyermek átlép a rendkívüliség közegébe, könnyen közlekedik saját világa és a csodavilág között. A mesében jártas gyerekek tudják, hogy a mesék a szimbólumok nyelvén beszélnek. A gyermek megérti, hogy a történetek eseményei a valóságban ugyan nem, de az egyénben lejátszódnak. A középső csoportos gyermek (4-5 éves) több ideig képes koncentrálni, bővül a figyelem terjedelme, tökéletesedik emlékezőképessége, kialakul szándékos emlékezete, erősödik az oksági összefüggések

megértésének képessége. Beszédfejlődése több területen is felgyorsul: bővül szókincse, beszédében megjelennek a bővített mondatok, képzelete gyors fejlődésnek indul. Meseválasztásnál fontos figyelembe vennünk, hogy a gyerekek szeretik a kalandos, fordulatos meséket, már választhatunk két szálon futó történeteket, terjedelmesebb állatmeséket, valamint novellisztikus-realisztikus meséket és a novellisztikus tündérmeséket egyaránt, csak ne feledjük, hogy a hosszabb mondatokat még nem teljesen érti a gyermek (Tancz, 2009; Demény, 2010).

A nagycsoportos gyermek figyelme koncentráltabb, érdeklődik a jelenségek okai iránt, fejlődik verbális és produktív képzelete, növekszik emlékezőképessége, szókincsében már minden szófaj kialakult, bővült ismereteinek rendszerezése az elvont gondolkodás felé segítik. A kettőstudat kialakulta is erre a korra tehető, a gyermek bele éli magát a történésbe, a mesehőssel mégsem téveszti össze magát. Ebben a korban már a gyermek számára igazi élményt a terjedelmesebb, eseménydúsabb, valamint cselekményesebb novellisztikus mesék és bonyolult elágazásokat tartalmazó tündérmesék jelentenek, de szívesen hallgatja a már számára jól ismert meséket is, hiszen most másra is tud figyelni és új dolgot felfedezni benne (Tancz, 2009; Demény, 2010).

1.3. Hogyan hat a mese a gyermek személyiségfejlődésére?

A mesének nélkülözhetetlen szerepe van a gyermek első életéveiben, hiszen ekkor tanul a legtöbbet. A mese nemcsak szórakoztatja, hanem neveli és fejleszti is a gyermeket. A mesék szerepet játszanak a gyermek beszédfejlődésének alakulásába, szókincsének bővülésében. A mese segíti a gyermek énképének alakulását, segíti tudatos és tudattalan problémái leküzdésében, hozzásegíti helyes döntései meghozásához (Kiss, é. n.). Az önbecsülést nagyban javítják, azok a mesék, amelyekben a hős képes egyedül, mások segítségével nélkül megoldani problémáit, szembenézni félelmeivel (Erdélyi, 2012).

A fejlődéslélektannal foglalkozó szakemberek egyetértenek azzal az állítással, hogy a kisgyermek szellemi, mentális és érzelmi fejlődésének szempontjából elengedhetetlen szerepe van a mesehallgatásnak. A IV. Mesefesztiválon Veszprémben a szakemberek, szülők és pedagógusok egyetértettek abban, hogy nem mindegy az, hogy a gyerek milyen formában kapja a mesét (Szilágyi, 2007).

Lázár Ervint idézve: *„A gyermek és a neki mesélő szülő között olyan kapcsolat teremődik, amely nélkül nem érdemes élni, és azt a szülőt, aki nem tudja milyen fontos ez, rá kellene kényszeríteni arra, hogy meséljen a gyermekének”* (Kiss,é. n.).

Napjainkban a szülők rohanó életmódjából kifolyólag egyre kevesebb időt töltenek gyermeküknek való meséléssel, esetleg közös történetek kitalálásával. Különböző elektronikai eszközökkel próbálják pótolni a meseolvasást, bele sem gondolva abba, mennyire negatív hatással lehet ez a gyermek fejlődésére. A gyermek mesehallgatás során ugyanis olyan tapasztalásokra és képzeleti tudásra tesz szert, amely semmilyen animációhoz nem fogható. A gyermeki képzelőerőt nagyban növeli a mesehallgatás, ilyenkor a gyermek képzelőerejének segítségével kiszínezi a hallottakat és maga is a történet aktív részesévé válik. Az elektronikai eszközökön ezzel szemben a gyermek csupán szemlélője lehet a mesének, és mivel készen kapja, a mese mellé a képi információkat nem fejlődik képzelőereje (Kiss, é. n.).

Óvodapedagógusok tapasztalták, hogy azok a gyerekek, akiknek mesélnek otthon jobb rajzkészséggel és élénkebb fantáziával rendelkeznek. Az olyan gyerekek, akiknek mesét olvastak, hamarabb megértik, hogy a nyomtatott szöveg tartalmat hordoz, ezáltal könnyebben tanulnak megkésőbb olvasni. Szülők véleménye szerint maradandó élményt nyújt a gyermek számára, ha a szülő fejből mesél gyermekének, vagy közösen kitalálnak történeteket, ahol szülő és gyermek együtt alakítja az eseményeket és a szereplőket. Ennek a közösen eltöltött minőségi időnek nagy jelentősége van, mivel problémamegoldó és feszültségcsökkentő hatásúak. A gyermek ugyanis, a közösen kitalált történetek figuráiba belevetíti gondolatait és problémáit (Kiss, é. n; Szilágyi, 2007).

A gyermek számára leküzdhetetlen pszichés akadályokat teremthet, ha életéből kizárjuk vagy elhallgatjuk az élet nehézségeit. A mese egyik nagy pozitívuma, hogy képes leegyszerűsíteni az élethelyzeteket, ezáltal a gyermek könnyebben megérti és képes azonosulni a mesehős sorsával (Erdélyi, 2012). A gyermek személyiségfejlődésére nagymértékben hatással van a mesékben megjelenő jó és rossz harcának elhatárolódása. A klasszikus mesék általában a jó győzelmével, és a gonosz büntetésével, esetleg elpusztításával zárulnak. A gyermek a pozitív hősökkel könnyebben képes azonosulni (Szilágyi, 2007).

A gyermek fejlődésére negatívan hathat, olyan mesét hall vagy lát, amelyet még nem képes megérteni. Ezért a meseválasztással nagyon körültekintőek kell, hogy legyünk, mivel egészen kicsi korban a gyerekek még nem képesek különválasztani a

mesét és a valóságot, mivel még nem alakult ki a kettős tudata. Ezért fontos az, hogy a gyerekek a mesét követően, közvetlen kérdezhet és kérdésre választ is kap a szülőtől, felnőttől (Szilágyi, 2007).

1.4. Gyermek és a mese megfelelései

Azok a művek, melyek a gyermekirodalomba tartoznak, magukon viselik a célközönség életkor világgépének megfelelő módosulásokat, ebből adódik, hogy a mesevilágban és a gyermeki világgépben számtalan összefüggést találunk. A mese kedvelésének gyermeklélektani okai vannak: *„a mesei elemek és fordulatok megfelelői azoknak a gondolati, indulati, szemléleti vonásoknak, melyek a lelki fejlődés korai szakaszaiban jellegzetesek: a gyermekinek”* (Mérei – V. Binet 1970: 243):

- minden minden lehet – egyik ilyen motívum a mesében az átváltozás, átalakulás;
- ellentétek kedvelése – a gyermeknek sokáig nincs viszonyítási mércéje, mindent magához viszonyít, Wallon fejlődési jelenségnek tekinti az ellentétek kedvelését;
- ismétlések folyamatosság és a biztonságérzés miatt – a legtöbb mesében előfordulnak ismétlések, ezek egyfajta biztonságérzetet nyújtanak a gyermeknek;
- veszély és megmenekülés – a veszély, veszélyes helyzetek a mesék gyakori motívumai, amit megmenekülés követ;
- kompenzálás – a mesékben gyakran megjelenő motívum: aki hátrányba kerül, kárpótlást nyer;
- a vágyteljesítés dinamikája – a mesében bármi megtörténhet, csodás átváltozások, láthatatlanná válás (Mérei – V. Binet 1970; Tancz, 2009).

„Az óvodáskorú gyerekek gondolatvilágába a mesék tökéletesen beleillenek. Archaisztikus-animisztikus világuk, duális és polarizált világgépük, metaforikus gondolkodásuk az otthonosság lehetőségét kínálja a gyermek számára. A mesét (és a gyermeki világlátást) az az alapvető hit működteti, hogy a világban rend uralkodik, s ha ez meg is bomlik egy időre, a harmónia helyreáll. A történet végkimenetele megjósolható, de az az út, amely a végkifejlethez vezet, előre nem belátható események sorozata, megjósolhatatlan események eredménye” (Tancz, 2009: o.n.). A gyermek tudja, hogy ami a mesében van nem felel meg a valóságnak, mégsem kételkedik, a gyermek pozitív szemléletét táplálja, a mese optimista nézőpontja.

A mese szimbólumokon keresztül hat, sokoldalúan fejleszti személyiséget, az esztétikai, érzelmi és értelmi képességeket egyaránt. Kapcsolatteremtő eszközként használható a pedagógiában a mese, mesemondás, mivel a mesehallgatás során életbelépő kettős tudat örömforrás és feszültségcsökkentő hatással bír. Mesehallgatás során a gyermek aktívan mozgósítja emotív és kognitív képességeit, gondolkodási műveleteket végez (összehasonlít, analizál, következtetéseket von le). A népmese által a gyermek elsajátíthat több kommunikációs kifejezőeszközt: különféle ragozott szóalakot, hely- és időhatározókat, erkölcsi fogalmak magyarázatát, népi szólásokat, indulatszavakat, udvariassági formulákat, valamint népies-régies kifejezéseket. A mese szóingerei aktivizálják előzőleg szerzett ismereteit, emlékképeit, képzetait, gondolkodása, ismeretrendszere az esztétikai élményei bővülnek és megszilárdulnak. A mese segít a gyermeket a társadalomba való beilleszkedésbe, annak kultúra és normarendszerének megismerésében és megértésében (Tancz, 2009).

II. A női személyiségnek megjelenése a mesékben

Különböző országok meséit elemezve, arra a következtetésre jutott Jung tanítványa, Maria Louis von Franz, hogy a mesének van valamilyen alapvető struktúrája, ami az idő múlásával sem változik. A mesék és a mítoszok a legalkalmasabbak létezésünk egyetemességének megragadásához: „... a mesék és a mítoszok olyan egyértelmű térképet őriztek meg számunkra a múlt tudásáról és gyakorlatairól, amelynek segítségével a jelenben is eligazodhatunk”. A psziché struktúráján túl a mesék kiválóan alkalmasak személyiségfejlődési folyamatok vizsgálatára. A személyiségfejlődés nem zárul le a biológiai felnőtté válás időszakával, a mesehősök életútja többnyire ideális személyiségfejlődést tükröz, ezért a mese fontos ideál és igazodási pont (Antalfai, 1999).

2. 1. A női személyiségfejlődés elemzése

Antalfai Márta a női főszereplők életútját vizsgálta a magyar népmesék és mondavilág 777 művét tanulmányozva. A tanulmány szerint nyolc kategóriát lehet felállítani, amelyek egybeesik a személyiségfejlődés nyolc szakaszával. Ezeket a személyiségfejlődési szakaszokat legmegfelelőbbben *Az istenhegyi székely leánya* mesében tudjuk nyomon követni, ezért-e népmese segítségével szeretném ismertetni a főhős, Ilona személyiségfejlődési szakaszait (Antalfai, 1999).

Atyás Mózes felesége lányuk születését követően elhunyt. Az apa egy lányából Ilonából, kettőt nevelt: egy szelídet és kedveset, akit Szendilének nevezett; és egy harcolót, aki megvédi a várat, Lónát. A lány olyan jól játszotta kettős szerepét, hogy az egész világgal sikerült elhitetni, hogy Atyás Mózesnek két lánya van, igaz együtt a két lány sosem mutatkozott (Antalfai, 1999).

A kigyűjtött mesék nyolc csoportja:

1. Kisgyermekkor- „Testvérek”

Az első szakasz a női személyiségfejlődésben a kisgyermekkor, amelynek során az intellektuális és az érzelmi funkciók fejlődése elindul. Ebben az időszakban olyan mesék is megjelenhetnek, amelyekben a két nemi szerep (animusz és anima) különválnak, és az érzelmi és intellektuális fejlődésük is elkülönül egymástól vagy egymás mellett zajlik.

2. *Kisiskoláskor- „Okos lány”*

A második szakasz a női személyiségfejlődésben a kisiskolás kor, amikor az intellektuális funkció kerül előtérbe. Ebben az időszakban a kisgyermekkorban megjelenő anima és animusz részek átalakulnak, és Ilona "lónai" része, azaz az intellektuális funkció kezdi irányítani a fejlődést. Ebben az időszakban az akülvilágot képviselő Ribarccal szembeni küzdelem elindítja az érzékelő funkció fejlődését is, a mese cselekményéből pedig kiderül, hogy Ilona nemcsak okos, hanem érzelmi funkcióban is gazdag.

3. *Prepubertás kor- „Jószívű lány”*

A lányoknál az érzelmi és az intellektuális funkció fejlődése egy időben zajlik, és ezzel párhuzamosan megkezdődik a biológiai érés is. Ilona esetében ennek az időszaknak nevezik a "Szendile korszak"-nak. Az ebben a korszakban megjelenő mesékben a lányalakok általában pozitív anima tulajdonságokat mutatnak, míg az animusz jellemzői gyengébbek, de szintén pozitívak.

4. *Pubertás/I.- „Próbatételek”*

A személyiségfejlődés következő szakaszában Lóna és Adorján egymással versengő intellektuális és intuitív funkciói találkoznak. Ebben az életkorban a személyiségfejlődés során az intellektuális, érzelmi és intuitív funkciók együttes aktiválódásával találkozhatunk (Antalfai, 1999)..

5. *Pubertás/II.- „Boszorkányok”*

A mese során Adorján személye által képviselt anyai animusz és anima részek áterjednek Lónára és Szendilére is, mivel már mindhárman együtt vannak a Várban, amely a személyiség szimbóluma. A kút vizét elnyelő sárkány, mint negatív női archetípus, azonos a népmesék boszorkányaival. Ezek a boszorkányok és sárkányok segítenek megkülönböztetni a jót a rossztól, és hozzájárulnak a személyiségfejlődéshez.

6. *Ifjúkor- „Sárkányok”*

A történet arról szól, hogy amikor Lóna és Szendilé belépnek az ifjúkorba, újra kell rendezniük az életüket meghatározó vertikális és horizontális erőket. Ez a folyamat a külső világ és az őket negatív animuszként reprezentáló tatárok között zajlik. Ezek az erők mélyről, a tudattalanból törnek elő. Ebben a részben az összes szereplő összefog a pusztító erők ellen. Minden karakter képviseli saját személyiségfunkcióit, és együtt harcolnak a negatív erők ellen. A történet szimbolikusan bemutatja, hogy a személyiségünknek

különböző részei küzdenek egymással, és csak akkor érhetünk el harmóniát, ha képesek vagyunk összefogni és együtt dolgozni az erőikkel.

7. *Párválasztás- „Átváltozások”*

Az időszak, amikor Lóna és Szendile személyisége ismét eggyé válik, a párválasztás időszaka. Az érzelmi funkció válik a meghatározóvá ebben a szakaszban, és a személyiség manifeszt részévé válik, míg az intellektuális funkció latens marad. Az érzékelő funkció és az anyai animusz és anima pozitív aspektusai már beépültek az új személyiségbe. Lóna és Szendile átváltozásával pedig Ilona lép a színre.

8. *Felnőttkor- „Párkapcsolat”*

A mesék ebben a kategóriájában a királyi esküvő utáni időszakról szólnak, amikor az elért egyensúly és boldogság nem marad fenn hosszú ideig. A párok újabb kalandokon és megpróbáltatásokon mennek keresztül, hogy újra találkozzanak és fejlődjenek a személyiségük magasabb szintjén (Antalfai, 1999).

Az imént ismertetett nyolc szakaszt három fő részre lehet bontani:

- Az első szakasz a női személyiségfejlődés kezdeti időszakát, körülbelül 10-12 éves kort mutatja be. Ebben az időszakban az apa szerepe a meghatározó, ahogy az összegyűjtött történetek is bizonyítják. A lány ebben a szakaszban a férfias anima archetípusát kell, hogy befogadja, és hasonlítania kell az apai szellemi és morális értékekre is.
- A második szakasz a leánygyermeknél az animusz lesüllyedését mutatja be a tudattalanba, míg az anima archetípusa nagy átváltozáson megy keresztül. Ebben az időszakban a lány a női-anyai archetípussal kell, hogy megküzdjön. Ebben a fázisban jelenik meg a mese "gonosz" karaktere, amelynek leküzdése nehéz, de fontos a hősnő személyiségfejlődése szempontjából.
- A harmadik szakasz felkészíti a lányt arra, hogy ne csak a belső, hanem a külső világgal is megbirkózzon (Antalfai, 1999).

2. 2. Nemi sztereotípiák megjelenése a mesékben

A rutinszerű, sztereotip hétköznapi gyakorlatok lehetetlenné teszik, hogy a lányok és a fiúk, illetve a férfiak és a nők egyenlő lehetőségekkel induljanak, és diszkrimináció mentes környezetben éljenek. A különböző társadalmi színtereken és

intézményeken belül zajlik a nemekhez kapcsolatos elvárások és lehetőségek elsajátítása, ilyen a család, oktatási intézmények vagy a média. A kisgyermek kezébe adott játék, a gyermekirodalom, a szülők által mutatott minták, a gyermektől elvárt viselkedés a társadalmi korlátok és a nemekre vonatkozó hiedelmek megerősítését szolgálják (Pálóczi – Nagy, 2017).

A család és a gyermekkori szocializáció eredményekképpen a gyerekek természetesnek, megkérdőjelezhetetlennek tűnnek azok a szokások, melyek későbbiekben betölthető társadalmi pozíciókat keretezik, előírják vagy éppen korlátozzák. A nemi szocializációt (sztereotípiák elsajátításának folyamatát) tárgyaló elméletek és rövid magyarázata:

- Szociális tanulás elmélete- a felnőttek visszajelzéséből a gyermek megtanulja, melyek a nemükhöz kötődő megfelelő, vagy épp nem megfelelő viselkedési formák;
- Kognitív fejlődés elmélete- a gyermek aktívan részt vesz saját nemi identitásának kialakulásában, minél idősebb annál inkább kiépül nemi identitása, és ezt ki is fejezi;
- Nemi séma elmélet- Sandra Bem szerint, azokban a kultúrákban ahol a női és férfi különbségek hangsúlyozottak, a gyermek minden új embert az illető neme szerint csoportosít (Pálóczi – Nagy, 2017).

A nemi szocializáció elméletéből láthatjuk, hogy életünk legelső sztereotípiáit a nemek köré építjük, épp ezért ezek lesznek a legerősebbek, minden más különbözőségnél előbb észleljük ezeket a megkülönböztetéseket. Az elméletek a nemi szocializáció átadásának legnagyobb részét a családnak tulajdonítják, mivel az egész világ a sztereotípiákra épül, ezért szülőként lehetetlen elérni, hogy ez ne hasson ki a gyerekekre (Pálóczi – Nagy, 2017).

A mesékben megjelenő szerepminták nagyban felelősek a gyermek nemi identitásának alakulásában. A klasszikus mesék a fehér lovon érkező herceget váró királykisasszonyokat mutatja be, de napjainkban a női szerepminták teljesen megváltoztak. Gyermekkönyvek vizsgálatából kiderül, hogy a lányoknál a külső leírása, és érzelmi állapotuk, míg a fiuknál a képességek kiemelése a legjellemzőbb. A nők a klasszikus nemi sztereotípiák alapján: engedelmesekek, gyakran kimutatják érzelmeiket, hiszékenyek, hajlandóak magukat másoknak szentelni, az ők feladatuk

a házimunka elvégzése és a gyermeknevelés. A férfiak ezzel szemben dominánsak, bátrak, függetlenek, erősek, agresszívek és versengők (Pálóczi – Nagy, 2017; Rédei, 2019).

Egy amerikai kutatás, amelyben az 1900 és a 2000 évek meséit vizsgálták, ezen belül is a mesék címeit és főszereplőit, arra a következtetésre jutott, hogy címekben a férfiak kétszer gyakrabban, de főszereplőként is 1,6-szor gyakran gyakrabban jelennek meg, mint a nők. A 2000 után megjelenő amerikai gyermekkönyvekben még mindig jóval több a fiúra vagy férfire utaló cím és hímnemű főszereplő. Kutatások bizonyították, hogy az olvasókönyvek vagy az iskolai tankönyvek sem sztereotípiamentesek, az olyan olvasmányok, amelyek egyes szám első személyben íródtak, kivétel nélkül fiúkat ábrázolnak (Rédei, 2019).

Anderson és Hamilton kutatása a szülői szerepekre irányul, eredménye, hogy az anyák sokkal több alkalommal jelennek meg, mint az apák. Az anyák többször gondoskodnak a gyermekről, kevesebbszer rendelkeznek fizető állással, ezzel szemben az apákat alulprezentálják, szerepük nem aktív a családi életben, gyakrabban ábrázolják sztereotip szerepben (Pálóczi – Nagy, 2017).

A gyermekirodalom bebizonyította nagy szerepet játszik a nemi sztereotípiák alakulásában. A klasszikus mesékben vannak olyan mesehelyzetek, amit egy mai gyerek már nem tud megérteni, mégsem kell elhanyagolni ezeket a meséket, csak fontos, hogy mellettük olyan mesékkel is találkozzon a gyerek, amely közelebb hozzák a jelent. A klasszikus és a kortárs mesék egyaránt meghatározóak a nemi identitás alakulásába (Rédei, 2019).

2. 3. Párválasztás a tündérmesékben

A klasszikus tündérmeséket több különböző iránytól kutatják, mégis a legtöbb kutató egyetértett abban, hogy olyan szövegek, melyek az ember és az emberi élet lényegéről beszélnek. A mese- és mítoszkutatások alátámasztják azt, hogy a tündérmesék a felnőtté válásról szólnak, konkrétan pedig a párválasztásról és a házasságról. A tündérmesék olyan rejtett üzeneteket hordoznak a párválasztásról, amelyek nem csak a múltban, de a jelenben is szólnak a fiatalokhoz (Bárdos, 2016).

Azon személyek, akik csak futó benyomással szemlélik a klasszikus tündérmeséket, arra a következtetésre juthatnak: hogy ezek a mesék a nőt passzív

személyként, valamiféle (jutalom) tárgynak mutatják, míg a férfit pedig aktív személynek, akinek nem is számít, kit is ment meg. A XX. századi feminizmus éppen emiatt a felületes szemléletből kifolyólag támadta a tündérmeséket, pedig a nő mégis döntő szerepet játszik a mesei párválasztásban (Bárdos, 2016).

A tündérmesék főhősei többnyire férfiak, akik elindulnak a nagyvilágba szerencsét próbálni. Útjuk során különböző próbatételeket kell kiállniuk, melyek elvégzéséhez az éles eszükre, a bátorságukra vagy a nagy erejükre van szükségük, jutalomként természetesen megkapják a királykisasszony kezét és az édesapja birodalmát. Az első benyomás alapján alkotott kép a női szereplőkről megtévesztő, mivel bár a háttérből, de nagyon is aktív szerepet játszanak a próbatétel végrehajtásában, így tehát a párválasztásban is döntő szerepük van (Bárdos, 2016).

Nézzünk meg néhány tündérmese tömör összefoglalását, amely alátámasztja, azt az állítást, hogy a mesei párválasztásban mennyire is döntő szerepe van a nőnek. Elsőnek Illyés Gyula *Rózsa vitéz* című tündérmeséjét: A hős egy szép, üresen álló palotára talál, majd megtelepedett benne, de jöttek az óriások és megölték őt. Megjelent a királykisasszony és új életre keltette, majd másodszor, harmadszor és negyedszer is, mindaddig, míg Rózsavitéz csak önmagáért küzdött nem volt képes a győzelemre, akkor sikerül győznie, mikor már a lányért is harcolt. A többszöri új életre támasztás alátámasztja, hogy a királykisasszony választotta ki magának Rózsa vitézt és segítette őt az óriások legyőzésében (Bárdos, 2016).

Illyés Gyula *A malacon nyert királykisasszony* című tündérmeséje szintén alátámasztja mennyire is döntő szerepe van a párválasztásban a nőnek. A párválasztás velejárója, hogy legféltebb titkaink is feltárjuk választottunk előtt, így történt ez ebben a műben is. A királykisasszony választotta ki magának Jancsit, akit megszólított és malacot kért tőle, három alkalommal. A fiú csak úgy adta oda, ha előbb a királykisasszony megmutatta magát térdig, aztán derékig, majd pedig nyakig, így tudhatta meg azt, hogy a lány milyen titkos jegyeket hordoz magán. A király mikor férjhez akarta adni lányát, a királykisasszony azt a feltételt szabta, hogy csak ahhoz megy feleségül, aki megtudja mondani milyen titkos jegyeket visel testén, mivel a királykisasszony tudta, hogy csak Jancsi képes válaszolni erre a kérdésre (Bárdos, 2016).

Benedek Elek *Szalonnafa* című meséje szintén bebizonyítja, hogy a hős csak a királykisasszony segítségével tudja legyőzni a gonoszt. A mese első menete: a hős lemegy az alsó világba a bajt okozó „ősöreg ember” után, és ott találkozik egy gyönyörű szép lánnyal. A lány ajándékba ad neki egy aranygyűrűt, melynek segítségével a hős győzedelmeskedik. A mese második mente (hasonlóan más mesékhez): azt mondja el, hogy akarnak a hős helyébe lépni állhósként. Itt is a királykisasszony teszi lehetővé a hős felülkerekedését, győzedelmeskedését (Bárdos, 2016).

Végezetül pedig ki szeretnék térni a sokak számára ismert két tündérmesére, amelyet a legtöbb támadás ér a női szereplők passzivitása miatt. Csipkerózsikát és Hamupipóként a feministák a női passzivitás megjelenítőiként emlegetik, mégis ha jobban megnézzük, a két Grimm- mese bizonyos tekintetben szokatlan, mivel a főhősei nem férfiak. A folyamat viszont hasonló: a hős felfedező útra indul, vagy elhagyja otthonát, aztán pedig szembe kell néznie a gonosszal, mígnem eljut a felnőtt világig, a lakodalomig. Valójában tehát Hófehérke és Csipkerózsika a maguk meséjében éppen olyan aktív szereplők, mint a népmesék férfi hősei. Csipkerózsika százesztendő álma, Hófehérke tetszhalála, nem passzív várakozás, hanem a nővé érés folyamata, mivel a nő életében a lakodalom egy fordulópontot jelent, ami egyben halál és feltámadás: meghal a lány, hogy aztán asszonyként támadjon fel (Bárdos, 2016).

2. 4. Az anyaság szerepköreinek megjelenése

A családon belüli szerepek vizsgálatát célszerű az anya alakjával kezdeni, mivel szerepe túlnő minden másón, mivel az anya az élet kezdete és forrása. Az anya, mint mesei szereplő több szerepkörben is megjelenhet. Az anya magatartását, a mese mindig a hős (nő) nézőpontjából láttatja. Tehát ami szívtelenségnek vagy kegyetlenségnek tűnik az, az anya nézőpontjából másjelentéssel bír (Bárdos, 2016).

Az anyák gyakran útra indítóként szerepelnek, akik azzal, hogy elúzik gyermeküket otthonról, egy túlságosan szorossá vált anya-gyermek kapcsolatot akarnak jó akarattal megszakítani, elősegítve fejlődésük, hogy a családi házat elhagyva képes legyen felnőtt emberré válni. Meseolvasás során jobban felfigyelünk az anyák-banyák

adományozó szerepére, aki találkoznak a hőssel, hogy fontos információt, vagy valamilyen varázslatos tárgyat adjanak át neki. Megjelennek erdő közepén található kis házikó lakóikét, akik az alsó világba vezető út ismerői, hiszen ők is és gyermekeik is a halottak birodalmába valósiak. De néha maguk az anyák állítanak próbatételeket a hős elé, gyakran az ellenfél szerepkörét is betöltik. Az anya alakja a tündérmesékben nem jelenik meg hősként vagy állhősként, olyan viszont előfordul, hogy a hős a mese folyamán válik anyává. Ebben az esetben a hős szerepkörét másnak adja át (Bárdos, 2016).

Amikor az anyák szerepeiről beszélünk érdemes megemlítenünk mostohákat is. Számtalan mesében az anya halála után az apa újránősül, ennek magyarázatát a középkori falusi társadalomban kereshetjük, amikor is a rossz higiénés viszonyok közötti terhesség és szülés gyakran az anya életét követelte. Mivel ekkoriban a család gazdasági egységként működött, az asszony pedig nélkülözhetetlen munkaerőt képviselt, hiányt pótolni kellett. Így természetessé vált, hogy a feleség elvesztése után az apa újra nősül, a gyermek szemszögéből nézve mostohát hoz a házhoz. Mivel pedig általában a mese nézőpontja mindig a legelesettebbé, ebben az esetben a gyermeké, aki a jót képviseli, ezért a mostoha szerepéből adódóan nem is lehet más, csak gonosz, a hős ellensége. Ez egy nagyon hálátlan hivatás és a gyermek szemszögéből mindig is negatív szereplő lesz (Bárdos, 2016).

2. 4.1. Az anyaság

Az anyává válás a női élet egy új szakaszát megnyitó esemény, elérése a mesékben gyakran nehézségként jelenik meg. Rengeteg történet más-más módon mutatja be ugyanazt a tényt: hogy lehetsz szegény vagy gazdag, gyermek nélkül boldogságod mégsem lehet teljes (Bárdos, 2016).

A mesék sajátos nyelvükön beszélnek arról, hogy az anyaság alapelve a szexualitás elfogadása. Számos mesében megfigyelhető olyan motívum, amely jellegzetes szexuális- jelkép Európa szerte. *A repülő kastély* című mesében, ilyen szimbólum a fáról lepotyogó alma, ami kettévált és csecsemő fordult ki belőle. A jól ismert *Csipkerózsika* című mesében megjelenő béka, aki közölte a királynéval, hogy teljesül vágya, és egy éven belül leányt hoz a világra. A *Gyöngyharmat János* című mesében a királyasszony a kis kertben sétált, szakított a rózsabokorról, de ahogy az megrezent egy harmatcsepp rá perdült, ebből pedig rögtön érezte, hogy gyereke lesz.

Ebben a mesében ilyen megjelenő szimbólumok: a kiskert, a harmatcsepp, és a rózsabokor (Bárdos, 2016).

A hosszú várakozást általában valamilyen csodás anyává válás töri meg, mely szinte minden alkalommal csodás gyermek születését eredményezi. Valamennyi mesében a régen várt gyermek születése után az édesanya meg hal. Ez az esemény azt a tényt szimbolizálja, hogy az anyának képesnek kell lennie, lemondani egy életformáról egy másik kedvéért (Bárdos, 2016).

2.4.2. Anyatípusok

A mesékben a jó anya elsősorban táplálóként jelenik meg. Az étel szimbolizálja mindazt, amire a gyermeknek szüksége van ahhoz, hogy egészségesen és a siker reményében vágjon neki az életnek. Néhány mesében, amikor a hős nem elég erős, azt a tanácsot kapja, hogy menjen haza és édesanya szoptassa őt még hét esztendeig. Ez a csodálatos tápláló funkció jelen van, amikor az anya hamuba sült pogácsával (amibe gyakran a saját tejéből is cseppent) indítja útnak fiát. A mesékben, az étellel-itallal való ellátás jelképezi, amit a hős magával viszotthonából, családjából (Bárdos, 2016).

Ez az útnak indítás lányhősöknél sokkal ritkább, mivel a mesékben az anyák magatartása sokszor ellenséges lányokkal. Magyarázatot találunk erre a modern pszichológiában, ami szerit az azonos nemű szülő és gyermeke között nagyon korán kialakul egyfajta versengés, szinte már ellenségeskedés. A mesékben megjelenő ellenségeskedés lehet akár élet-halál küzdelem, amit a *Hófehérke* című Grimm mesében is megjelenik, mivel a hős és mostohája között addig tart a harc, míg egyikőjük meg nem hal (Bárdos, 2016).

A népmesékből ismert banyák bármit megtennének, hogy elpusztítják lányuk választottját. Az anyák menyükkel szembeni magatartása általában ellenséges, féltékenységet éreznek a fiukat „elrabló” lány iránt. „Az aranyhajú hercegkisasszony” című mesében a hős édesanyja megcsonkítja, majd a vízbe löki az ifjú feleséget, helyére pedig szobalánya lányát helyezi. A mesékben hivatlanul előkerülő boszorkányanyák szándéka, hogy a hős választottját, saját lányukra cserélik, így tehát lányuk szemszögéből jó anyaként mutatkoznak (Bárdos, 2016).

III. Változások a gyermekirodalomban

A 20. század közepétől kialakult az a típusú gyermekirodalom, melynek a fő célja nem a tanulság megalkotása, hanem az olvasók szórakoztatása, melyet a felnőtt irodalom szempontja szerint vizsgálják. Megjelennek a klasszikus művek átdolgozásai új szempontok figyelembe vételével, lefordításra kerülnek külföldi szerzők művei. A kortárs művekben a főhős és az elbeszélő személye megegyezik. Átértékelődnek a jó és a rossz fogalmai, megjelennek olyan mesék, melyek megértéséhez magasabb értelmi és érzelmi funkciók megléte szükséges. Azt lehet mondani, hogy a kortárs és a klasszikus gyermekirodalom kapcsolata gazdag és többdimenziós, és mindkettőnek megvan a helye a mai olvasói élményben.

3. 1. Kortárs gyermekirodalom

A gyermekek tele vannak kérdésekkel, melyre felnőttként próbáljuk megadni nekik a választ saját élettapasztalatainkból merítve, azonban nem minden kérdésre tudjuk megadni a megfelelő választ számukra. A kortárs gyermekirodalom a mesék által igyekszik megadni a gyermek számára a válaszokat az élet dolgairól, ezáltal beszél eddig tabunak számító témák, mint a betegségekről, válásról, szexualitásról, halálról, mégpedig úgy, hogy szem előtt tartja, hogy az olvasó személyét. Feltűnnek a művekben olyan szavak, melyeket eddig nem lehetett gyermekkönyvekben használni.

A kortárs művek kiválasztásánál törekedünk arra, hogy az alábbi szempontok közül minél többnek megfeleljen az adott mű, amelyet megszeretnénk ismertetni a gyermekekkel:

- a mű olyan témaköröket dolgoz fel, amelyek a mindennapjaiban jelen vannak a gyermeknek;
- a problémákra mellyel szembesít felkínálja-e a megoldást;
- a gyermek alapvető műveltségének fejlesztése;
- felvetéseket is tartalmazzon, amelyekre a gyermekek reflektálhatnak és gondolkodhatnak (Fenyő, 2019).

Kiemelkedő kortárs magyar írók: Balázs Imre József, Bartos Erika, Bosnyák Viktória, Csoóri Sándor, Darvasi László, Fecske Csaba, Kiss Judit Ágnes, Lackfi János, Marék Veronika, Szepes Mária, Tóth Krisztina, Varró Dániel, Weinrauch Katalin, még hosszasan sorolhatnám.

3. 2. Szocio-tartalmak

A szocio-tartalmú gyermekkönyvek száma jelentősen megugrott a fordítások következtében. Ezekben a könyvekben gyakran találkozhatunk az óvodáskortól iskoláskorig tartó különböző, a mindennapokból jól ismert egyéni, valamint a kisebb-nagyobb közösségi csoportokban jelenlévő krízishelyzetekkel. A gyermekkönyvek egyre jobban tükrözik a valóságot, ugyanis megjelennek bennük különböző, eddig tabunak tartott területek feldolgozásai, mint a kirekesztettség, az önromboló életmód, a válás, a halál, stb.

A művek főhőseinek szerepét és egyben a mesélő pozícióját is egy gyermek veszi át, amely a megcélzott csoportból kerül ki a valóságosság kedvéért, de ez ugyanakkor azt is magába foglalja, hogy a narrátor hangja a felnőtt mércével is elfogadható (Lovász, 2015).

Amikor a szerzők, akik ugyebár felnőttek megírják ezeket a különböző műveket, gyakran belevetítik a gyermekekről alkotott különböző sztereotípiákat egyetlen mesei figurába, valamint újabb előítéleteket alkotnak meg. Az így megformázott gyermektípusok sokszínűek (a rosszalkodó, a jó gyerek, a beszédes, a problémamegoldó, stb), azonban közös bennük, hogy csakis látszólagosan gyerekek, viszont tulajdonképpen felnőttek és a terheik is olyan méretűek, mint a felnőtteké.

A kitalált, a mindennapi élet valóságától elrugaszkodott problémák sora újabb, a gyermekek számára nem könnyű érzelmi és értelmi cselekvéseket igényel, tehát nem elég csupán érettnnek lennie a témával foglalkozni, hanem az olvasottakat tudnia kell átalakítani saját értelmi szintjére, valamint alkalmazni elméletben és a gyakorlatban egyaránt (Lovász, 2015).

Mivel irodalomról van szó, egy kiváló szociális gyermekkönyv a legideálisabb esetben is az irodalomra fókuszál, vagyis a mű esztétikai értékéből fakadó élvezet felülmúlja a téma kihívásait. Az értelmezési folyamat részeként történő azonosítás során, ezért a művészi élvezet és megértés szerves részévé válnak.

3. 3. Újdonságok a mesevilágban

Leghatékonyabban a gyermekeket az olvasás szeretetére azzal tudjuk segíteni, ha olyan meséket és szövegeket olvasunk nekik, illetve választunk számukra, melyek kielégítik kíváncsiságuk és szórakoztatják egyben gyakran szembeszegülve a pedagógia és nevelési elvekkel (Csizmadia, 2016)

A kortárs gyermeki irodalom alakulásával létrejövő főbb jellemzők:

- A szövegekben megjelennek eddig tabunak számító dolgok, mint a halál, a szexualitás, családi problémák, melyek a gyermekek nyelvén dolgoz fel. Feltárja, melyek azok a kérdések és témakörök, melyek foglalkoztatják a gyermeket, valamint lerántsa a leplet a gondtalan gyermekkorról;
- Gyakran használ szlenget, a gyermek számára könnyen megérthető mondatelemeket tartalmaz, jellemző rá a nyelvi és szövegi játékosság, a gyermeki szókimondóság felszabadítja és humorral fűszerezi a szöveg mondanivalóját;
- A kortárs művek könyvei sokkal színesebbek és illusztráltabbak mint a klasszikusok, így a gyerek akár képek alapján is megértheti a könyv mondanivalóját;
- A dolgok bemutatása gyermekszemmel történik;
- Nélkülözhetetlen eszköze a humor és az irónia (Csizmadia, 2016).

3. 4. Nyelvjátékok és szövegjátékok

A gyermekirodalom történelme során mindezidáig csupán a szövegekben rejlett a játékosság, ezzel szemben napjainkban már a szövegekkel történő játék szerepe értékelődött fel. Ez a fajta „nyelvi mutatványoskodás” önérdékűnek tűnhet az író részéről, azonban az olvasóval kölcsönhatásba lépve teljesebbé válik, válhat játékká. A gyermeknek nem elég csupán észrevennie a szövegben lévő játékosságot az adott nyelvi alkotásban, hanem meg is kell fejtenie, valamint részévé válnia a játéknak. Mivel ennek eléréséhez egy partneri kapcsolatra van szükség, ezt tehát egy érettebb személyt igényel, így áll fent az, hogy bár nem gyerekeknek szól, mégis a gyermekirodalmi művekhez tartozik (Lovász, 2015).

A gyermekirodalom szókincsében jelentős változásokat vehetünk észre: megszűnt a gügyögés, a durvább szavak helyettesítése kevésbé bántó szavakkal, megjelennek olyan szóhasználatok, melyeket csak az érett felnőttek értenek meg szövegértelmezés által (szavak szinonimái, történelmi, földrajzi kifejezések, stb.), valamint kevés a dolgokról leírt magyarázat a szövegekben.

A gyermekszereplők, valamint a gyermek-elbeszélők számának megnövekedésével a gyermekirodalomban egyre nagyobb teret hódít magának az élő, beszélt nyelvnek az alkalmazása, ezáltal az olvasót elé állít egy újabb akadályt, a dekódolást. A megjelenő utalásmezők elvárja az olvasótól, hogy megfelelő tudással rendelkezzen a különböző

trendekről, mesei motívumokról és szereplőkről, valamint a gyermekjátékokról (Lovász, 2015).

Az új kortárs művek bár úgy tűnhet, leakarják váltani a jól megszokott klasszikus gyermekirodalmat, hanem a megőrzés a fő cél. Az alkotók felújítják a kanonizált szövegeket, hogy azok újra fontosságot kapjanak, ugyanakkor gyakran parodizálják is azokat. A vendégszövegek időnként megjelennek, majd háttérbe szorulnak, és a napjainkban népszerű "szövegelés" - szójátékok és nyelvi ötletek sokasága - szintén megjelenik. Ennek oka lehet, hogy a klasszikus művek időtállóak és fontosak maradnak a mai olvasók számára, míg az új alkotók felismerik az értéküket, és újra előhívják azokat. Az intertextualitásnak köszönhetően az olvasók jobban megérthetik a korábbi műveket, és új értelmezésekben fedezhetik fel azokat. Az új művek használják a klasszikus gyermekirodalom motívumait, szereplőit és témáit, hogy kapcsolatot teremtsenek a korábbi művekkel. Az úgynevezett vendégszövegek és a szójátékok pedig humoros elemekkel színesítik az olvasói élményt, és megfelelnek a mai kultúra és olvasási szokások igényeinek (Lovász, 2015).

Ebben a rezgésben a megfelelően erős és érett gyermekolvasók teljes mértékben lelkesedéssel kapcsolódnak be, kipótolva a játékot az adott szöveggel kapcsolatos már korábban megszerzett sajátos élményeikkel. Az „egyszerű” elmesélem-elolvasom olvasási formulából eredő, szinte passzív befogadó attitűddel ellentétben a különböző utalások, hasonlóságok felhasználása által a szövegek összetettebb kölcsönhatásokat, igazi társasjátékot igényelnek az olvasótól. A szöveg-játék még tovább komplikálódhat, mégpedig a gyermekszövegekben megjelenő közéleti vagy érzékiség különböző említésével, humoros megjegyzéseivel, melyeket kimondottan a felnőtt olvasóknak szám a mű megalkotója, ezáltal pedig a vízszintes szövegrács mellett a függőleges tengelyen megjelenő új szövegszintek állnak működésbe (Lovász, 2015).

A gyermekek játékterülete nyilvánvalóan eltérő a felnőttekétől- mert a gyermekkor pszichológiai és fizikai adottságai miatt más a gyermek világa és más a nyelve is. Egy jó gyermekirodalmi alkotásnak sikerül ennek a látszólagos, konkrétan a játékot életre keltő gyermekirodalmi nyelvet megalkotni: a szerző és az olvasó interakcióját. A nyelv komolysága egy más fajta felnőtt humort teremtett, valamint hibrid műfajokat hozott létre, mint a sci-fi, a gyermekhorror, stb.

3. 5. A mesék kora

Ahhoz, hogy valakiből sikeres felnőtt válhasson, már kisgyermekkorban stabil kiindulópontokat kell megalkotni számára, melyek segítségével tud később építkezni és fejlődni. A jó és rossz fogalmának megismertetése egy remek írói gesztus, mely már a népmeséknek is lényeges üzenete volt, miszerint a jó elnyeri méltó jutalmát, a rossz pedig büntetését. Az óvodáskorú gyermekek ezáltal már tudják, hogy sokkal inkább megéri a jót választani és azt cselekedni, mint a rosszat. A kortárs gyermekirodalomnak egyrészt könnyebb ezekhez az óvodásokhoz szólnia, mivel náluk ezek a törvények átírhatatlanok, csupán arra van szükség, hogy érzelmileg és értelmileg tudják kísérni a leírtakat, valamint mesés elbeszélést tartalmazzon. Másrészt viszont nehézséget is okoz, hiszen a gyermekek életkori sajátosságai megkövetelik a mondanivaló rövidségét, érdekességét (Lovász, 2015).

A mesék évszázadokra visszanyúló erőforrásokkal, gyógyító erővel rendelkeznek, melyek segítik a gyermeknek megismerni a világot, választ adnak kérdéseikre, segít feldolgozni a különböző helyzeteket, hiszen a különböző mesevariációk is ugyanazt az üzenetet közvetítik, miszerint a nehézségek igenis legyőzhetőek.

A történetmesélés sem választható el egy konkrét szociokulturális kontextustól, bár a saját történetek elsősorban népmeseként is funkcionálnak, amennyiben elsősorban a történetmesélésről, az újramondásról szólnak, bármilyen választási, narratív stratégiai vagy személyes kiegészítő tulajdonságokkal rendelkeznek. A mesemondás sokkal nagyobb teret hódít magának, mint eddig, az időszzerű mesetípusok egésze együttesen alkotja meg a mese nyelvét. Ebből a szempontból a földrajzi és nyelvi különbségek csak abban követendők, amennyiben a nyelvhasználat lehetséges motívumai vagy módszerei jelentősen eltérnek a kialakult mesevilágtól. A mesék az elbeszélés szempontjából a lehető legnyitottabbak, hiszen az újramesélés nélkülözhetetlen a megmaradásukra nézve. A nyitottság nem győzi le a régi nyelvészetet, mivel a különböző nyelvi szintek egymásrataltsága a mesék szocializációs funkcióinak minden változásával természetesen jelentkezik, másrészt minél időtlenebb a nyelv, annál könnyebben tudja lefordítani a kortárs gyermekirodalom (Lovász, 2015).

A fejezet különböző kategóriákból összegyűjtött meséket tartalmaz, ilyenek a műmesék, az átdolgozott népmesék, az ismeretterjesztő történetek, a novellák, illetve a gyermekirodalom peremén található szövegek. Szeretném kiemelni Závada Pál: *Harminchárom szlovák népmese* válogatása kitűnő eredménye a klasszikus művek kortárrá változtatására, mindezt úgy sikeresen megőrizzen, viszont el is térjen bizonyos

részletekben. Továbbá Nádori Lídia: *Sárkány a lépcsőházban. Jancsi meséi*, melyben az elmesélő felnőtt hangon szólal meg, viszont gyermeki szemmel mutat be különböző sorsdöntő eseményeket, valamint Kiss Ottó *Szerintem mindenki maradjon otthon vasárnap délután* című művének kritikáját olvasva érdekesség, hogy bár kevésbé dominálnak a hagyományos értékek, mégis cselekvényközpontú, azonban érvényesül benne a kánontól történő különbözőség, maga a szöveg vállal fontossá a játékosság, a humor, érdekes szószerkezete miatt (Lovász, 2015; Herczeg 2015).

IV. A női szerepek megjelenésének vizsgálata a kortárs mesékben és azok összehasonlítása a klasszikus változatokkal

A kutatásomban kétféle vizsgálatot végeztem el végeztem, elsőnek két jól ismert klasszikus és kortárs gyermekirodalmi művet elemeztem kiemelt figyelmet szentelve annak, hogyan jelennek meg bennük a női mesealakok. A kutatásom második része magában foglalja az óvodáskorú (nagy csoportos) kislányok önállóan kitalált meséit, mely mélyebb betekintést enged nyernünk a gyermekek képzeletébe, elképzeléseiben a női mesealakokról a különböző szerepkörökben.

4. 1. Két klasszikus és két kortárs mese összehasonlítása

Ki ne emlékezne a gyermekkorunkból jól ismert klasszikus művekre, mint a *Hamupipőke*, vagy a *Jancsi és Juliska*, de vajon ugyan úgy ismerjük kortárs szerzők, mint például Bosnyák Viktória: *Tündérboszorkány* esetleg Varró Dániel: *Túl a maszat hegyen* című műveit is, melyek 2003-ban láttak napvilágot? Miben különböznek, esetleg miben hasonlítanak, kik a tagjai a megcélzott közönségnek?- a következőben ezen kérdésekre keresünk választ.

Először is a két jól ismert klasszikus mesét szeretném elemezni. Mindkét mese a Grimm testvérek gyűjtéséből származik, igaz napjainkban már számos feldolgozása ismert, bizonyos részleteit átírták, korszerűsítették annak érdekében, hogy gyermekek számára is megfelelő legyen. A Grimm testvérek gyűjtése nem teljesen gyerekeknek szánt gyűjtemény, sokkal inkább az volt a szempont, hogy valóságghűen írják le az eseményeket.

Hamupipőke történet Kr.e. I. századból származik, akkor a főhősnőt **Rhodopisnak** hívják. A történet hasonló volt, az általunk ismertekhez, csak üveg cipellő nélkül. A Grimm testvérek átírása azonban sokkal durvábbá tette a történetet azzal, hogy a mostohatestvérek, annak érdekében, hogy jó legyen rájuk a cipelő, megcsönkítják lábukat.

A műben a mesealakok száma nemenként eltérő:

Női szereplők	Férfi szereplők
Hamupipőke édesanyja	Hamupipőke édesapja
Hamupipőke	Herceg
Mostohatestvérek	
Mostohaanya	

A témám sajátossága miatt a női szereplőket szeretném röviden bemutatni: A történet elején Hamupipőke édesanyja meghal, de később galambként visszatér, hogy segítse a hőst útján. Hamupipőkét a történet egészében jónak és segítőkésznek ismerhettük meg, melyen nehéz sorsa és a mostoha rossz bánásmódja sem tudott változtatni. A mostoha bár magában is egy nehéz szerepkör, a történetben is szerepéhez hűen elutasító hősnőnkkel. A mostohanővérek már az elején tudják Hamupipőkével, hogy nem közējük való, a végén pedig csellel próbálják meg megszerezni a herceget.

A *Jancsi és Juliska* egy mese, melyet szinte mindnyájan ismerünk különböző változatokban. A történet egészében az éhezéssel találkozhatunk (a gyerekeknek azért kellett elmenniük, mert nem volt elegendő étel, az úton elszórt morzsákat a madarak felcsipegetik, a boszorkánynak bár édességből van a háza, mégis megakarja enni a gyerekeket), mely arra vezethető vissza, hogy a mesét az Európai 1300-as éhség inspirálta és emlékül maradt fent.

Női szereplők	Férfi szereplők
Juliska	Jancsi
Mostohaanya	Jancsi és Juliska édesapja
Boszorkány	

A történetben még feltűnnek olyan szereplők, amelyek neme nem tisztázott, de jelentős szerepet játszanak a történet alakulásában: madarak, akik az elszórt morzsákat felcsipegették, továbbá egy madár, aki elvezette Jancsit és Juliskát a boszorkány házához, a történet végén egy kácsa jelenik meg, aki átviszi a gyerekeket a folyón.

A mesében megjelenő női alakok között vannak pozitív és negatív szerepkörök is: a mostoha, aki z ártatlan kislány, aki könnyen elszomorodott és kétségbe esett, azonban az adott pillanatban tettével megmentette testvére és saját életét. A boszorkány megfelelő a róla alkotott sztereotípiáknak először jónak mutatva magát becsapta a gyerekeket, majd pedig gonoszul rosszat akart nekik.

Bosnyák Viktória 1966. október 27-én született, magyar ifjúsági író, műfordító. Diplomát az ELTE angol-német szakán szerezte. Az egyetem elvégzése után angol és német nyelvet kezdett tanítani, tolmácsolt a Magyar Televízió számára, emellett gyerekkönyveket fordított. Első önálló könyve, a *Tündérboszorkány* 2003-ban jelent meg. A történetet két lánya Sári és Dóri ihlette, és ők maguk a főszereplői is. 2008-ra *Tündérboszorkány* trilógiává nőtte ki magát: 2005- 2. rész Klott Gatyá, ne fárasz, 2008- 3. rész Analfa visszatér (Hlavacs, 2018).

A szereplők csoportosításánál a nemi besorolást vettem figyelembe tehát női és férfi kategóriába soroltam őket:

Női szereplők	Férfi szereplők
Marika néni	Jóhegyi Laci
Laci nagymamája (Vali néni)	Laci nagypapája (Vili bácsi)
Lengyel Dóri	Király Sanyi
Lengyel Sári	Ignác
Morc/ Kedves Aranka	Augusztin
Füsthy Ella	Klott Kálmán
Füsthy Bella	Kiss 13 János
Nagy Analfa	

További szereplők, melyek nemét nem fedte fel pontosan a mű: Kiss 13 János kutyája (Algebra), Libra (fő könyvtártündér).

Mind a férfi, mind a női szereplőket tudjuk továbbá pozitív, valamint negatív kategóriákba sorolni. Mivel témám kiemelten a női szereplőkre fókuszál, ezért most őket kicsit részletesebben bemutatom. Kezdjük az elejétől, az elsőnek megjelenő női karakter Laci nagymamája, aki mint gondoskodó, tápláló személyként mutat be a mű, őt követik az ikrek, akik mint védelmező, segítőszerep körben álltak Laci mellett. Már az első tanítási napon megismerkedünk Marika néniel, az osztályfőnökkel, valamint Morcz/ Kedves Arankával, aki az iskolai könyvtáros. A gyerekek boszorkánynak tartottak, de végül kiderül róla, hogy tündér, akinek segítségre van szüksége, hogy tovább maradjon az iskola könyvtárosaként. A történetben megjelennek boszorkányok, mint a Muci néni (Füsthy Ella és Bella), akiknek az a küldetésük, hogy elvegyék a gyerekek kedvét az olvasástól, valamint Analfa a fő boszorkány, aki a kudarcot vallott boszorkányokért jött.

Varró Dániel 1977. szeptember 11-én született, József Attila- díjas magyar költő és műfordító. Már 12 éves korában első verseit írta. Diplomát az ELTE-BTK magyar–angol szakán szerzett. Önálló kötetei közzé tartozik a *Túl a Maszat-hegyen* c. verses meseregény, mely 2003-ban jelent meg, melyet nővére illusztrált. Az ötlet a már eddig megírt versek alapját születte, melyekben írt különböző alakok mind a Maszat-hegyen túllaknak, bár blöffnek indult, később a maszatosság maradt a meseregény tematikája (<https://www.varrodani.hu/hu/eletrajz/>).

A *Túl a Maszat- hegyen* meseregény sajátosságai:

- Varró Dániel költészeti stílusára jellemző, hogy az epikai szál, ami előre viszi a történetet, és a kitérők, megszakítások egyaránt fontos szerepet játszanak. Ez a dualitás meghatározó eleme a költő művészetének;
- Az író művében a narrátor általában fontos szerepet játszik, és az elejétől fogva nyilvánvaló, hogy része az író személyesen is a történetnek;
- A fejezetek előtt néhány rövid sort olvashatunk, olyan híres költőktől, mint Arany János, Arany László, Petőfi Sándor mellett Kosztolányi, Vörösmarty, Tompa, Jónás, Bajza, valamint Reviczky;
- Olyan meseidézeteket használ a szerző, mellyel szalutál a műfaj klasszikusai előtt (Nemes- Nagy Ágnes, Tóth Krisztina).

A meseregény női és férfi szereplőinek aránya igen megosztó, sokkal több a férfi karakter:

Női szereplők	Férfi szereplők
Maszat Janka	Muhi Andris
Babaarcú Démon	Náthás Angol Költő
Szeplőtlen Szilvia	Makula Bácsi
Szösz néne	Büdös Pizsamázó
	Pali Kalóz
	Turgenyev
	A Burgonya
	Bús- Piros Vödör
	Paca cár
	Morzsányi Géza
	Hoppmester
	Huszadik Folt nélküli János
	Partvis Attila

Látjuk ugyan, hogy-e műben a férfi hősök száma jóval több, én most is a női szereplőkre fektetnék nagyobb hangsúlyt: A történet elején Muhi Andris az óvodában megismerkedik egy kislánnyal, az ő neve pedig Maszat Janka, aki csupa piszok, később tiszta lesz és kiderül, hogy királylány, de hamar bele un és visszavágyik régi életébe. A Babaarcú Démon, aki bár elsőre ijesztőnek tűnhet nevéből, mégis barátságos volt

hősünkkel, sőt örült a társaságnak, azonban mikor magára akarták hagyni őt nem engedte elmenni Andrist. Szeplőtlen Szilvia királynő volt, körme ezüstsínűre, szája kékre festett, csicsás ruhában, aki zsémbes, gúnyos és megvető. Szösznéne, akiről előzőleg megtudtuk nevét onnan kapta, hogy nála minden és ő maga is csupa szösz, mint segítő áll Muhi Andris oldalán a Paca cár elleni harcban.

A két elemzett kortárs műnek bár férfi a főszereplője mégis megtalálhatóak benne női mesealakok különböző szerepkörökben, ezzel szemben a két kortárs műben központi szerepben van Juliska, mint a történet egyik főhőse, valamint a másik mesében szintén női mesealak van a főszerepben. Mindkét klasszikus mesében feltűnik a mostoha szerepkör, amely negatív személyekként tünteti fel a nevét viselőit, viszont nagyban közrejátszottak abban, hogy a történet hősei sikeres életutat járassanak be. Tündérekből és boszorkányokból szintén nincs hiány sem a kortárs sem a klasszikus művekben, szerepkörük is szinte változatlan: a tündérek pozitív személyekként mutatkoznak előttünk, ezzel szemben a boszorkányok negatív, elrontani akaró személyekként.

A mesék nem csak a tündéreket, boszorkányokat, mostohák szerepköreit tárják elénk, de megismerhetünk szereplői között egyszerű kislányokat, akiknek mindennapjait, kalandjait, esetleg megpróbáltatásait tárják elénk e művek.

4. 2. A kutatás célja

Kutatásom céljával azt tűztem ki, hogy a gyermekek önállóan kitalált meséik által megismerhessem elképzeléseiket arról, hogy a mesékben különböző szerepekben megjelenő női mesealakok milyen külső, illetve belső tulajdonságokkal rendelkeznek, valamint azt, miben nyilvánul meg, pozitív vagy negatív tulajdonságok megléte. Kutatásom során a kíváncsiság vezérelt, szerettem volna mélyebb betekintést nyerni milyen szereplők, illetve történések jelennek meg az önállóan kitalált mesékben, valamint milyen tulajdonságokkal és érzelemvilággal ruházzák fel az egyes mesealakokat a kislányok.

Kutatásom során fontos szempont volt számomra hogy felkeltsem a gyermekek figyelmét és érdeklődését, ezáltal egy felszabadultabb közeget teremteni számukra.

4. 3. A kutatás helye és ideje

Kutatásomat a Tiszabökényi Hófehérke bölcsődébe és óvodába, valamint a Hajdúsámsoni II. Rákóczi Ferenc óvodában végeztem. A Tiszabökényi Óvoda 2003-ban nyitotta meg

kapuit óvodaként, majd 2012-ben megnyílt egy bölcsődés csoport is. Az óvodába jelenleg 75 gyerek jár. Az intézmény vezetőnöje Duszin Edina, aki engedélyezte, hogy az óvoda épületében végezzem kutatásomat. A Hajdúsámsoni Óvoda 2008 januárjától önkormányzati óvodaként üzemelt, míg 2021 szeptemberétől a Hit gyülekezet fenntartásában az önkormányzattól elválva működik. Az intézményben jelenleg 392 gyermek jár, így tehát 16 csoport működik. Az intézmény vezetőnöje Süvöltősné Terdik Katalin, aki engedélyezte kutatásomat az intézményben.

A kutatásom megkezdése előtt a szülőktől kértem beleegyezést, hogy beszélgethessek gyermekeikkel a mesékről, valamint önállóan alkossunk a gyermekkel egy mesét, melyben a szereplőket és a történéseket a gyerekek határozzák meg. Kutatásomra 2023. március 30.-án került sor, a Tiszabökényi óvoda vegyes csoportjában (középső és nagycsoport), melyben 19 gyerek jár (10 kisfiú és 9 kislány). A Hajdúsámsoni óvodában pedig 2023. április 14-17.-én került sor a Csőrike csoportba, melybe 26 gyerek jár (13 kislány és 13 kisfiú).

Mivel kutatásom céljával azt tűztem ki, hogy megvizsgáljam milyenek a kislányok meséiben az egyes szereplők, mind külsőre, mint pedig belsőre, ezért a kutatásban a csoportok lányai vettek részt. Azokon a napokon, melyen a kutatásom végeztem a Tiszabökényi óvodában 5 kislány, a Hajdúsámsoniban 9 kislány volt jelen, akik meséikkel és válaszaikkal segítették e munka megírását.

4. 4. A kutatás módszere, eredményei és kiértékelése

A kutatásom módszerének kiválasztásakor fontos szempont volt számomra, hogy olyan módszert válasszak, amely a legmegfelelőbb a gyerekek életkori sajátosságaira nézve. Mivel kutatásomat nagycsoportos óvodás kislányok körében végeztem, így tehát a választásom a beszélgetés módszerére esett.

4. 4.1. Magyarországi gyerekek meséi/ válaszai a kérdésekre

1. Szereted-e a meséket? *Minden gyerek igennel válaszolt*
2. Milyen meséket szeretsz? *Spongyabob, Nagyhercegnők meg a királyfi, 3x Bogyó és Babóca, Peppa malac, Szófia hercegnő, Jégkorszak, Hupikék törpikék, 2x Aranyhaj, Hófehérke, 2x Állatos mesék, Királynős mesék, Mása és a medve, Hamupipőke, Jégvarázs, Micimackó, tündéres és hercegnős mesék.*

3. Anyuka szokott otthon meséket mondani?

- Amira- *szokott, kitalálja;*
- Natália-*nem;*
- Flóra- *anyukán Pesten van;*
- Dzszenifer- *szokott, fejből mesél;*
- Léna- *szokott, amikor nem alszok el, könyvből, de volt olyan is ha jól tudom, hogy magától;*
- Elizabeth- *ha akarom, a könyveimből szokott;*
- Hanna- *annyira nem, mert anya mindig azt mondja, hogy reggel ovi;*
- Anna- *szokott, könyvből olvassa;*
- Patrícia- *igen, telefonon, csak ha késő van, nem olvas mesét.*

4. Az óvónéni szokott kitalálni meséket? Könyvből szokott csak

5. És te szoktál meséket kitalálni?

- *Igen*- Amira, Flóra, Dzszenifer, Anna;
- *Szoktam kitalálni, csak most még nem találtam ki*- Lizi;
- *Nem*- Natália, Léna, Hanna, Patrícia.

1. Flóra

A szép kékruhás hercegnő megismerkedett egy királlyal és született gyermekük. Az erdőben találkozott a királlyal, amikor házat keresett az erdőben, mert kirúgták otthonról. Mert csak szoptatni akarta a királynő gyereket. A királyfi rátalált és ő is királynő lett. Aztán levették a koronát a királynőről és ő lett a királynő. Összeházasodtak és gyerekük született Boldogan éltek, amíg meg nem haltak.

Kérdések a meséhez:

- Milyen volt az esküvőjük? *Jó volt, hosszú, fehér ruhája volt a hercegnőnek*
- Hol volt az esküvőjük? *A kint a kastély kertjében*
- Kisfiú vagy kislánya született a hercegnőnek? *Kislány*
- Jók vagy rosszak voltak a hercegnő és a herceg? *Jók*
- Sok barátjuk volt? *Igen*

- Honnan tudod, hogy jók voltak? *Segít nekik, főz nekik, játszottak a kisbabával*

2. Amira

Mese a hercegnőről és a királyfiról

Egyszer volt egy királyfi és egy hercegnő. Nekik lett egy gyerekük, de a királyfi nem akarta, és ezért elköltözött. Majd a kisbaba megszületett, úgy hívták, hogy Jázmin. Miután megszületett a kisbaba, az anyukája, a hercegnő. Így itatta tejszível és így ringatta, hogy aludjon el. Amikor a kisbaba megszületett, akkor nem itta a tejet, csak a vizet, mert ő nem olyan kisbaba. Amikor megszületett, az mondta az orvos, hogy nem szabad neki tejet adni, mert akkor fájni fog a pocakja, csak vizet.

Két testvére van, akik mikor kicsik, akkor olyan izék... olyat csinálnak, hogy lökdösik egymást. A nagytesók Jázminat így ringatták és utána beletették a babakocsiba, vitték a játszótérre és játszott úgy, hogy felemelték és „Hopp, hopp, hoppáré”. Utána mentek a cukrászdába, felültek a cukrászda lovacskára és így ment, fogták a kisbabát. Utána meg a nagy kocsiba ült be a cukrászdába. A hercegnő szeretett volna még egy kistesót, de nem lehetett. Amikor felnőtt a kisbaba, volt egy fülbevalója, meg igazi gyereke volt.

Kérdések a meséhez:

- Milyen fülbevalója volt? *Virágos*
- Kislánya vagy kislánya született Jázminnak? *Kislány*
- Milyen lett Jázmin, mikor felnőtt? *Cuki, szőke haja volt*
- Hogy viselkedett másokkal? Jó volt vagy gonosz? *Jó, az iskolában mikor felnőtt, akkor jó volt és a tanár nénitől kapott egy jelvényt, azért mert ügyes: másokat vigasztal, amikor sírnak, ad nekik kaját, mikor nincs másoknak.*
- Milyen volt a hercegnő? *Jó volt, mert ringatta a kisbabát*

3. Natália

A kék ruhájú hercegnő a kastélyban a szobájában ül a székén közepén. Néz ki az ablakon. Látja, hogy csicseregnek a madarak, meg a katicabogarakat nézi, akik repülnek. Szokott délután aludni, meg szokott menni ki az udvarra.

Szorgolgatja a virágokat, meg az ujjára rászállt egy katica. A katica piros volt, fekete pöttyei voltak, és volt szárnya. A hercegnő énekelt vele, valami katicás dalt. Utána a katica

megtalálta a barátját, ő is katicabogár volt, csak az sárga színű volt, és elrepültek. A hercegnő nem volt szomorú, mert utána rá szállt egy pillangó. Elkezdett hernyóvá átváltozni, és ment az ujján a hernyó. A hercegnő leguggolt és szépen letette a földre.

Utána menet tovább sétálni, és eltévedt az erdőben. Keresett valahol egy sátort és belement. Kék színű volt és volt rajta cipzár, volt benne párna, lepedő, meg takaró. Reggel lett és felkelt és volt ilyen térkép a földön, megtalálta és az pont az ő házához vezetett. Hazatalált.

A királyfi és a hercegnő összetalálkoztak és szerelmesek lettek. Meghívta egy esküvőre, az övék volt. Kék ruha volt rajta, de mikor esküvő volt átvette a ruhát. Együtt laktak, de a királyfinak menni kellett dolgozni a hegyekbe, kalapácsolta a hegyet. A hercegnőnek született babája, kislány.

Kérdések a meséhez:

- A hercegnőnk kedves volt másokkal? Honnan tudjuk ezt? *Igen, segített mindenkinek, sokat játszott velük és barátkoztak*
- A herceg jó vagy gonosz volt? *Jó, ő is segített mindenkinek és neki több barátja volt*
- Voltak a hercegnőnek szülei? *Voltak, csak meghaltak*
- Hány éves volt a hercegnő? *Valahogy 10 éves volt*
- Kivel élt a kastélyban, ha a szülei már meghaltak? *Hát voltak ilyen királyok meg királyfik*

4. Léna

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy kislány, Lizi, az óvodatársam. A játszótéren van és játszik. Csúszdázni, mászni a kötélén és homokozni szeret. Toronyt épít a homokkal, a kezeckéjével formálja. Van nála lapát, ásó és gereblye. A kistesójjával, Dáviddal játszott. Utána hazamennek, mert este van. Akkor megkapta Lizi és testvére a nyalókát. Több ízű volt: szőlő, alma, körte. Mindig egy édességet ehet, az anyukája csak egyet enged. Miután megették a nyalókát lefeküdtek és aludtak. Az anyukájuk mesét olvasott nekik a pillangóról, csigáról, katicáról és a lovacskáról, mert Lizinek ez a kedvenc állata.

Kérdések a meséhez:

- Kivolt vele még a játszótéren? *Linda, az anyukája Lizinek*
- Voltak ott még gyerekek? *Voltak, csak nem ismerte őket*
- Milyen volt Lizi másokkal? *Jó, segített nekik*

5. Dzszenifer

A kastélyban a királlyal eszik a hercegnő. Hamburger, meg husit, meg krumplit kecsappal. Aztán elmentek fogat mosni, bebújtak az ágyban és aludtak. Reggel mikor felkeltek elmentek egy kicsit a pacival lovagolni és mentek egy kis szőlőt szedni és haza vitték megmosták szépre és ették. Utána inkább meggondolta a hercegnő, hogy elmegy egy kicsit szedni valamit, ilyen kis virágcsokrot, és szedett szép virágokat: rózsaszín rózsát, piros tulipánt, rózsaszín százszorszépet és sárga és barna a napraforgót. Hazament a kastélyba és kötött belőle virágcsokrot rózsaszín szivárványos szalaggal és vázába tette.

Utána eljött a hercegnő 6. születésnapja, vettek tortát ilyen egyes alakú vegyes gyümölcsöset. Kapott: egy szép kristályos nyakláncot, koronát, mert nem volt amúgy a fején korona, meg szép cipőt meg rózsaszín ruhát. A születésnap után a többiek elmentek kicsit bulizni, de a hercegnő meg a szülei nem mentek, mert álmos volt és elaludt.

A hercegnő felkelt, elment reggelizni, fogatmosott és elment egy kis málnát szedni le a bokrokhoz, nőtt ki ott a kastélynál málna. Szedte és szedte a sok finom málnát a kosárba és utána hazavitte. Nagyon boldogan adott a királynak és az anyukájának. És mindannyian megették együtt boldogan a málnát és nagyon ízlett nekik.

A királynő egyszer terhes lett, szült egy babát, mindent megvett neki, ami egy babának kell és mindig-mindig csak nevelte. Utána elmentek a tengerpartra. A baba kicsit elment úszni a tengerbe és a baba alatt volt egy cápa. De a cápa félt a babától, utána a baba kiszállt és utána a felnőttek is elmentek úszni és a cápa jobban félt a felnőttektől, mint a babától. És utána pedig eljött a karácsony és feldíszítették a karácsonyfát és dísszel és utána megjött a Téliapó és a Jézuska is jött és berakott 100 ajándékot, mert nagyon aranyosak voltak. A hercegnő szép cipőt kapott a többiek pedig édességet.

Kérdések a meséhez:

- Nem adta oda valakinek a virágcsokrot, amit készített? *Nem, az az övé*
- Kivolt ott a hercegnő születésnapján? *Mindenki ott volt*

- Sok barátja volt? *Igen, mindenkinek jutott torta, mert nagyon-nagy volt*
- Miért szerették a hercegnőt a barátai? *Mert nagyon szép volt*
- Kedves vagy gonosz volt? *Mindenkivel kedves volt*
- Honnan tudjuk azt, hogy mindenkivel kedves volt? *Mert a hercegnők ilyenek*
- A király és a királynő milyenek voltak? *Jók*
- Miket tettek másokért? *Adtak pénzt és kaját a szegényeknek*

6. Elizabeth

A pillangó ment és találkozott a szarvassal az erdőben, és utána meg sétáltak és a nyuszival találkoztak. És utána sétáltak, egy kicsit ettek, utána meg nézelődtek és találkoztak a tündérral. A nyuszi mondta, hogy még nem is tudom, hogy kik vagytok, meg ők is mondták utána, és utána meg elmondták a nevüket és barátok lettek.

Mentek, mentek tovább és találkoztak a csigával. A csiga megkérdezte: mi a nevük? És ő is elmondta mi a neve. A pillangó- Pöttyös, a nyuszi- Szürke, a szarvas- Agancs, a tündér- Linda, a csiga neve pedig Csúszós volt. Miután bemutatkoztak egymásnak örökre barátok lettek. Gyakran találkoztak és játszottak együtt.

Kérdések a meséhez:

- Kik szerepelnek a mesében? *Egy pillangó, egy nyuszi, egy csiga, egy szarvas és egy tündér*
- Hogy néz ki a tündér? *Hosszú fekete haja, rózsaszín hosszú ruhája, magas sarkú barna cipője, lila a fülbevalója, a szárnya narancssárga és a varázspálcája meg szívecske formájú és citromsárga*
- Jó vagy gonosz ez a tündér? *Nagyon jó*
- Hol volt a tündér otthona? *Egy fa odvúba*
- Milyen a tündér otthona? *Sok minden van benne, amit az emberek használnak*
- Milyen nagy a tündér? *Ilyen picike*
- Szokott varázsolni? *Szokott*
- Miket szokott varázsolni? *Amit akarnak az erdei állatok*
- Félt valamitől a tündér? *A széltől, mert elfújja őt*
- Az emberek láthatják a tündért? *Nem, előlük elrejtőzik*

- Milyen játékokat játszottak? *Labdáztak, hullahopp karikáztak, fogócskáztak, bújócskáztak*

7. Hanna

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy hercegnő. A palotában sepreget és táncol. Utána lemossa az ablakokat és felporszívózik meg felmos. Elmegy a frisslevegőre mikor végzett és mossa a ruháját a vízben a palota udvarán. Aztán elment a boltba bevásárolni. Vett: rágcálnivalót (répát, gyümölcsök: zöld és piros alma, szőlő meg narancs és mandarin) Utána bement a palotába és evett. A királyfival és kislányával és kisfiával élt.

Kiment a kisgyerek a lány lufizott, elengedte a lufiját, sírt, utána az anyukája megvigasztalta. Boldogan éltek, míg meg nem haltak.

Kérdések a meséhez:

- Hogy néztek ki ők? *A hercegnő ruhája kék volt, az apukának zöld, a kislánynak rózsaszín, a kisfiúnak kék*
- Hány évesek voltak a hercegnő gyerekekei? *6 évesek voltak*
- Félték valamitől? *Nem*
- Hogyan viselkedtek másokkal? *Jók voltak és szerették őket az emberek*
- Mit csináltak, mikor az emberek meglátogatták őket? *Játszottak velük*
- Miket játszottak? *Kocsiztak, meg mentek a boltba, fogócska és bújócskáztak*

8. Anna

Hol nem volt, volt egy tündér, aki jeget és nyarat varázsol. Azért varázsol, mert elkapott egy varázsoló betegséget. Az emberek előtt nem mutatkozik, de egyszer belökte egy gonosz tündér és ott találkozik egy emberrel és befogadja a házába. A gonosz tündér amúgy kedves, e elvarázsolta egy betegség, de utána visszavarázsolják, hogy kedves legyen és visszahozza a testvérét az emberektől.

A szép pillangó királynő uralkodik a földön, ahol csak állatok vannak. Ha nem uralkodna, az egész világ elhervadna és az egész világ szoborrá változna. A mese a pillangó földön van.

És volt egy aranyalma, ami arany magból nőtt ki. És ha összetörik, jön ki belőle arany meg ezüst. És lett belőle két alma, amit ha összetörnek, jön ki belőle arany napocska a jó és

gonosz ezüst napocska. A gonosznál van az ezüst napocska, a jónál az arany napocska, elválva élnek.

A gonosz tündért mindenkit gonosszá akart tenni. És csúnya, boszorkányos fekete körömlakkal volt kifestve a körme, olyan mindenhol kopott. A csodálatos őzike meglátta, hogy az egész föld fekete lett, és elhervadt. Az őzike felugrott a felhőkön, mert nem esik le róla, felhőből van ő is és úgy hívják, hogy Felhő Őzike. Neki van egy varázslatos szarva, amin egy szivárványpörgő jelez, hogy baj van.

Kérdések a meséhez:

- *Hogy néz ki? Rózsaszín meg lila és a szárnya úgy néz ki, mint a pillangónak a haja és a cipője színes.*
- *Hogy hívják a meséd szereplőit? A tündér, aki jeget és nyarat varázsol- ő Lina, a gonosz tündér- Villám, Villám testvére- Lizu, a pillangó királynő- Harmat királynő*
- *Hogy lett ő az állatok királynője? Úgy, hogy kiskorában az anyukája is az volt, egy gyógyszer miatt lett az*
- *A gonosz tündért is szeretik? Hiába gonosz a gonosz, mégis szeretik*
- *Miért szeretik mégis, ha ő gonosz? Mert elvarázsolták gonosszá*

9. Patrícia

Mikor gyermeke még baba volt, altatta a király, mert még nem volt öreg. Vett játékot neki, játék almát, babajátékot és Mikulásosat, szívest, nem hercegnőset. Utána játszott vele, játszott, utána meg elment a játszótérre. Feltette a játékait, az összes játékot, azt mondta minden játék, hogy olyan jó lesz majd, nem tudták mikor jön majd a kislány.

Mikor megjött a kislány gyorsan elváltakoztak játékokká. A kislány azt hitte, hogy nem igazi. Véletlenül megmozdult az egyik játék, a kislány meghallotta, de akkor már nem mozdult. Elaludt az ágyában és ölelte az összes játékait. Míg aludta a játékaik eltűntek, sírt. Utána visszamentek ahol volt a helyük, mikor aludt. Azt hitte a lány valami ember tette oda.

A Mikulás jött, adott nekik olyan nézőt, hogy eltudjanak menni a jó világba és elment az összes játék, csak itt maradt a Mikulás játék, szarvas játék, alma játék, autó meg egy olyan fagyis játék, meg pillangó, ők nem mentek el. Azok maradtak, akik szerették a kislányt. A kislány nagyon szomorú lett. Az egyik játék azt mondta: Ne sírj! Azt mondta a

kislány: Te beszélsz? Igen. És varázsolt neki ott jött át az asztalon, ki bújt át? Pici tündér volt. A tündér varázsolt neki át járót, ők pedig ott maradtak vigyázni, hogy előjőjön a herceg. Belenézett a kislány a látóba és látta, hogy gonoszkodnak a játékok. A játékok megmentették a kislányt, mert a gonosz bántan akarta. Itt a vége fuss el véle.

Kérdések a meséhez:

- Hogy nézett ki a hercegnő? *Sárga volt a haja és frizurája volt*
- Milyen volt a kislány másokkal? *Kedves*

Kiértékelés:

Minden gyermek egyetért abba, hogy szereti a meséket, illetve hogy az óvónő általában könyvből szokott mesélni. A mesélési szokások családonként jóval eltérőek voltak: három kislány válaszolta, hogy anyukája magától is szokott kitalálni mesét, esetleg jól ismert meséket fejből mesél el, a többi gyermek édesanyja könyvből olvas rendszeresen, vagy csak bizonyos időnként.

A gyerekek válaszai a következő kérdésnél voltak a legmegosztóbbak: Te szoktál meséket kitalálni? A kérdésre 4 kislány nemmel, míg 5 igennel válaszolt. Amikor arra kértem őket meséljenek el nekem egy mesét, melyet ők találtak ki és csak mi ketten fogunk tudni róla nagyon lelkesek voltak, igyekeztek eleget tenni kérésemnek. Egy kislány eleinte nem értette a feladatot és egy ismert mesét próbált meg elmesélni nekem, azonban kicsi rávezetéssel megértette a feladatot és önállóan mesélt el egy történetet, amit ő maga talált ki.

Nyolc meséről elmondhatjuk azt, hogy szereplői pozitív mesealakok, akik jó dolgokat cselekednek és szeretnek játszani, valamint a hercegnő mellett feltűnik a herceg, mint a jól ismert mesékben. Kettő mesében már jelen vannak gonosz mellékszereplők, azonban nem ők kapják a mesében a főszerepet. A gyermek azt, hogy ők gonosszá váltak annak tulajdonította, hogy elkaptak egy betegséget, amitől gonoszak lettek.

A gyermekek mindegyikének meséjében a női mesealakok vannak túlnyomó többségben, azonban megoszlott, hogy milyen szerepben vannak: hat mesében hercegnő, kettőben tündér, egyben pedig egy kislány óvodatárs volt a főszerepben. A királyok, királynők, hercegnők, és hercegek külső és belső tulajdonságai nagyban hasonlítanak a klasszikusok mesékben megtalálható társaikéhoz. Gyakran kaptunk erre utalást: „Mert a

hercegnők ilyenek”. Varázserővel a tündérek vannak csak felruházva, melyet általában jó dolgokra használnak fel, hogy segítsenek vele másokon.

Megfigyelhető, hogy a gyerekek egy része ragaszkodott a jól ismert mesében használt mondatokhoz, mint: „Egyszer volt, hol nem volt”, „Boldogan éltek, amíg meg nem haltak”, esetleg „Itt a vége, fuss el véle”. Gyakran visszatérő elem a mesékben kétféle képen a játék: úgy, hogy a mesében szereplők játszanak, valamint, hogy azért jók, mert játszanak másokkal.

A gyermekek által elmondott mesékben beigazolódott a szakirodalomban olvasottak, miszerint a gyermekek meséikben beleszövik saját tapasztalataikat, azokat a dolgokat, melyek történnek velük/ körülöttük, melyek foglalkoztatják őket. Erről a gyerekek maguk is beszéltek, kiegészítve mondanivalójukat: „Hárman legyenek testvérek, ahogyan mi is”

4. 4. 2. Kárpátaljai gyerekek meséi/ válaszai a kérdésekre

1. Szereted-e a meséket? *Minden gyerek igennel válaszolt*

2. Milyen meséket szeretsz? *Mesecápa, Szófia hercegnő, Jégvarázs, Aranyhaj, A kishableány, Hupikék törpikék*

3. Anyuka szokott otthon meséket mondani? *Minden gyerek azt válaszolta, hogy szokott olvasni, viszont csak az Emília anyukája szokott történeteket kitalálni*

4. Az óvónéni szokott kitalálni meséket? *Könyvből szokott csak*

5. És te szoktál meséket kitalálni?

- *Igen*- Emília és Karina;
- *Nem*- Zsofi, Dorka, Dorina.

1. Karina

A nagymama az erdőben sétált, virágok voltak a kezében, gyűjtött sokat. Talált egy gombát, betette a hátizsákjába. Hazament megmérte mennyi az a gomba és megfőzte ebédre. A virágokat betette egy nagy-nagy csúnya gilisztás vázába. Mikor megette a gombát kiderült, hogy mérgező gomba volt és még jobban dühös lett.

Az unokája is az erdőben járt, szedett gonosz virágot és megette, de más semmit nem evet, mert a mostoha anyja nem adott neki más semmit enni, csak virágot. Mikor kint volt virágot szedni a lány, elkapta a farkas és elvitte a mostoha anyjához újra.

Volt egy zsiráf mondta a nyuszinak menjen el a nagymamához kérni tőle valamilyen virágnak a levelét, hogy megtudják gyógyítani. Kicsivé változott, hogy ne lássa meg,

besurrant és elvette. Csinált belőle egy főzetet és megitta vele és átváltozott vissza jóvá. A nagymama pedig egyedül élt, míg meg nem halt. Ennyi volt, mese volt.

Kérdések a meséhez:

- Hogy néz ki a nagymama? *Szépen, fekete a haja, mint a hímes tojás, olyan a ruhája*
- Jó vagy gonosz volt a nagymama? *Szerintem gonosz legyen*
- Miért gonosz? *Mert az állatokat mindig megeszi*
- Milyen az a gilisztás váza? *Rávannak ragasztva döglött giliszták*
- Kivel élt a nagymama? *Egy lánnyal, az is gonosz volt*
- Miért volt gonosz? *Lustálkodott, varázsolt*
- Miket varázsolt? *Mondjuk lefagyasztotta az állatokat és megfőzte*
- Milyen állatokat ettek? *Sündisznó, mókus, madár, gilisztát, bogarakat*
- Milyen volt a mostoha a kislánnyal? *Kicsit jobb volt, mint a nagymama*
- Mitől lettek a mese szereplői gonoszak? *Mert egy varázsló megátkozta őket*
- Mióta gonoszak ők? *Kettő napja*

2. Zsófia

Karina öltözködik és buliba készülődik. Sok ruhát felpróbál, mert nem tudja, melyik legyen. A buliba a barátaival meg 10 lánnyal és 5 fiúval. Budapestre mennek bulizni és sokáig maradnak. Mikor oda érnek táncolnak és énekelnek. A buli után mindenki hazamegy.

Kérdések a meséhez:

- Hogy néz ki a kislány a mesébe? *Szépen, fekete ruhája és szőke haja van*
- Jók vagy gonoszak ők? *Jók*
- Miért jók ők? *Mert játszanak*
- Hány éves a lány a mesénkben? *19 éves*

3. Emília

A cica úgy tud repülni, mint a madarak. A medve találkozott a macskával és egy kutyus is odament, akit úgy hívtak, hogy Everest. Bementek az erdőben hárman, ott találkoztak a bagollyal. A bagoly azt mondta, hogy van három szárnya és ugat a bagoly. És a gombával találkoztak, akinek volt két szeme és egy szája, és 10 ilyen gomba volt.

A barátok belenéztek az erdei tóban, melynek zöld volt a vize, ahol észrevették a halacskát. A hét törpe éppen erre sétált, voltak lányok és fiúk is közöttük. 10 lány volt és 6 fiú. Mostantól együtt éltek a törpék a macska, a kutyus, a medve, a bagoly gombák és a halacska. És boldogan éltek, amíg meg nem haltak.

Kérdések a meséhez:

- Hogy néztek ki a törpe lányok? *Hosszú hajuk volt, úgy, mint az embereknek*
- A törpék jók vagy gonoszak voltak? *Jók*
- Milyen jó dolgokat tettek? *Főztek a fiú törpéknek, meg táncoltak nekik*

4. Dorina

A kutyus és a királynő elrepültek a vidámparkba. A vidámparkban volt egy körhinta és ebbe beleültek. A királynőnek volt egy karkötője, amit elejtett és hazarepültek a kastélyukba és észrevették, hogy nekik volt ott bent egy virágjuk, amely eltűnt. Azt hitték, hogy egy szellem volt bent, de nem. Berakta a táskájába egyszer a királynő, de elfelejtette és sírt mert nem találja.

A kutyus segített neki keresni, mindenhol megnézte. A királynő táskájában belenézett a kutyus, mert éhes volt és ott volt az enivalója és úgy megtalálták.

Kérdések a meséhez:

- Hogy nézett ki a királynő? *Fekete haja volt és rózsaszín szoknyája*
- A királynő jó vagy gonosz volt másokkal? *Gonosz*
- Mit csinált másokkal, hogy ő gonosz volt? *Megijesztette, meg bántotta*
- És mások, megtudtak neki bocsátani? *Megakartak neki bocsátani, de a királynő nem akart bocsánatot kérni*
- És hogy voltak olyan jó barátok a kutyussal? *A kutyus tetszett neki és úgy*

5. Dorka

Egyszer egy tündér magyarba fürdőbe készült. A barátaival ment, ők is tündérek voltak. Voltak köztük lány és fiú tündérek is. Korán indultak, mikor odaértek, sokat úsztak, játszottak és csúszdáztaak, nagyon elfáradtak, ezért ott aludtak magyarba és másnap jöttek haza.

Kérdések a meséhez:

- Hogyan nézett ki a tündér? *Lila ruhája volt, magas sarkú cipője*
- Hogyan néztek ki a tündér barátai? *Mindegyiknek más színű volt a ruhája*
- A tündérek jók vagy gonoszak voltak? *Jók, mindegyik*
- Szoktak varázsolni? *Igen*
- Nem zavart a szárnyuk a fürdőben? *Nem, mert letudták venni*
- A tündérek felnőttek vagy gyerekek voltak? *Felnőttek*

Kiértékelés:

Minden gyermek egyetért abba, hogy szereti a meséket, illetve hogy az óvónő általában könyvből szokott mesélni. A mesélési szokások családonként jóval eltérőek voltak: minden kislány azt válaszolta, hogy az anyukája szokott mesét olvasni, bizonyos időközönként, azonban fejből mesélni, illetve történeteket kitalálni egyedül Emíliának szokott az anyukája.

Arra a kérdésre, hogy ők maguk szoktak-e történeteket kitalálni Karinának és Emíliának volt igen a válasza, ez az ők meséiken meg is látszik, a többi gyerek, viszont nemmel válaszolt. Amikor arra kértem őket meséljenek el nekem egy mesét, melyet ők találtak ki és csak mi ketten fogunk tudni róla nagyon lelkesek voltak, igyekeztek eleget tenni kérésemnek. Azonban gyakran előfordul, hogy jól ismert meséket saját ötletként próbáltak előadni, azonban miután rájöttem kicsi rávezetéssel önállóan is megalkotta történetét.

A gyermekek mindegyikének meséjében a női mesealakok vannak túlnyomó többségben, azonban megoszlott, hogy milyen szerepben vannak: nagymama, kislány óvodatárs, állatmese törpékkel kiegészítve, melyek között lányok is voltak, királynő, illetve tündér.

Varázserővel a tündérek vannak csak felruházva, melyet általában jó dolgokra használnak fel, hogy segítsenek vele másokon. Az öt meséből három pozitív szereplőket mutat be, kettő pedig olyanokat, akik másokkal gonoszak, ők valamilyen varázsló átka miatt váltak gonosszá.

Megfigyelhető, hogy két gyerek, a történetük végén alkalmazta a jól ismert mesében használt mondatokhoz, mint: „Ennyi volt, mese volt”, „Boldogan éltek, amíg meg nem haltak”.

4.4. 3. A vizsgálat eredményeinek összehasonlítása

A kárpátaljai óvodások sokkal zárkózottabbak voltak, nem merültek úgy bele a mesékben, ezért meséik is sokkal rövidebbek voltak, mint magyarországi kortársaiké. Abban, hogy szeretik-e a meséket minden gyermek véleménye megegyezett, csak úgy, mint abban, hogy az óvónők általában könyvekből szoktak mesélni. A szülők mesélési szokásai már eltérőbbek voltak: a nagytöbbség könyvből szokott, kevés arányban megjelent az emlékezetből mesélés, esetleg önálló mesealkotás, a magyarországi gyerekek válaszaiban a telefonról való meseolvasás is előfordult.

Ha a mesékben megjelenő negatív illetve pozitív mesealakok számát vesszük figyelembe a kárpátaljai gyerekek meséiben nagyobb arányban jelennek meg negatív szereplők, mint magyarországi kortársaik meséiben. A gyermekek lakhelyüktől függetlenül beleszőtték saját tapasztalataikat, mesei alakokról megszerzett ismereteiket a mesékben.

Megfigyelhető, hogy a gyerekek egy része ragaszkodott a jól ismert mesében használt mondatokhoz, mint: „Egyszer volt, hol nem volt”, „Boldogan éltek, amíg meg nem haltak”, „Ennyi volt, mese volt” esetleg „Itt a vége, fuss el véle”

4.4. 4. Javaslatok az eredmények kapcsán

Kutatásomat sokszínűsége miatt, egyaránt ajánlom: szülőknek, már dolgozó óvodapedagógusoknak, óvodapedagógus hallgatónak. Az általam végzett kutatás eredményeiben beigazolódni látszanak a szakirodalomban olvasottak. A gyerekek maguk is elmondták, de válaszaik is jól tükrözik, hogy napjainkban a szülők már egyre kevesebbet olvasnak mesét gyermekeiknek, helyette valamilyen okos eszközön néz mesét a gyermek. Az óvodában pedig az óvodapedagógusok ragaszkodnak a könyvekhez a mesélés során, jól ismert meséket olvasnak a gyerekeknek, ahelyett, hogy ők találjanak ki történeteket.

Óvodapedagógusként a gyermek, otthoni mesehallgatási és mesemondási szokásait, nem tudjuk befolyásolni, azonban az intézményben sokat tehetünk azért, hogy a mesék

valóban elérjék fejlesztő hatásukat. Arra biztatom mind a szülőket, mind az óvodapedagógusokat, hogy bátran találjanak ki meséket, történeteket, melyeknek alakulásában a gyermeket is bevonják. A történetalakítás mellett, hogy remek program, rengeteget elmond a gyermek aktuális lelki állapotáról, mely kérdések foglalkoztatják, milyenek látja a körülötte lévő világot, élőlényeket. A történetet tovább színesíthetjük kérdésekkel, amelyek által még többet tudhatunk meg arról milyenek a mesénk szereplői, mit éreznek ők. Néhány általános kérdés, amelyet alkalmazhatunk a beszélgetés során, természetesen a pontos kérdéseket, a közösen kitalált mese határozza meg:

- Hogyan nézett ki a mesénk szereplője?
- Kivel élt a mesénk szereplője?
- Jók vagy gonoszak voltak a mesénk szereplői?
- Honnan tudod, hogy jók/gonoszak voltak?
- Sok barátjuk volt?
- Miért szerették őt az emberek?
- Fél valamitől a mesénk szereplője?

Összefoglalás

Szakedolgozatom témája: *A női szerepek megjelenésének vizsgálata a kortárs mesékben és azok összehasonlítása a klasszikus változatokkal.* A munka megírásával választ kaptunk a következő kérdésekre: hogyan hat a mese, a mesélés a gyermek személyiségfejlődésére, identitásának alakulására, milyen szakaszokra bonthatjuk a mesében megjelenő női hősök személyiségfejlődését, milyen változásokat hozott magával a kortárs gyermekirodalom, valamint betekintést nyerhetünk óvodás kislányok képzeletében a mesék által.

A munka megírása során, arra törekedtünk, hogy rávilágítsunk arra a tényre, hogy a gyermek egészséges fejlődéséhez nélkülözhetetlen a mese. Az óvoda nagy szerepet játszik a gyermek olvasóvá való nevelésében, ezért mindenképpen be kell építeni a mesét az óvodai nevelésben. Ahhoz, hogy a mese által fejlődhessen a gyermek, az óvodapedagógusnak ismernie kell melyik korban, milyen mese a legmegfelelőbb a gyermek számára, valamint milyen mesélési igényei vannak a gyermekeknek. A munka rávilágított, arra a tényre, hogy az egész világ a nemi sztereotípiákra épül, így szinte lehetetlen elérni, hogy ez ne hasson ki a gyermekekre. A munkában feltártuk a női személyiségfejlődés nyolc szakaszát a magyar mese és mondakincsre támaszkodva.

A kislányok körében végzett kutatásunk jól szemlélteti, hogy többnyire a gyermekek tv-ben néznek meséket, ez egyrészt hasznos identitásuknak alakulásában, hiszen az okos eszközökön vetített mesék nagy része kortárs, így a kislányok már a női karaktert úgy látják, mint a történet főhőse, nem pedig egyfajta háttérbe kerülő személyt. Másrészt mivel a képet készen kapja a mese mellé a gyermek, így nem fejlődik képzelőereje, valamint megfosztjuk a gyermeket attól a közösen eltöltött minőségi időtől, mely a mesélés során, mesélő (felnőtt) és hallgató (gyermek) között létrejön.

A szakedolgozat leírja Kárpátaljai valamint a Magyarországi gyermekek (kislányok) önállóan kitalált meséit, valamint összehasonlítja a mese jellegzetes mesealakjait, eseményeit. Bebizonyítást nyer az az állítás, miszerint azoknak a gyerekeknek, akiknek mesélnek otthon sokkal fejlettebb a képzelőerejük és szívesebben találnak ki önálló történeteket.

Leendő óvodapedagógusként szem előtt fogom tartani, hogy a gyermek egészséges fejlődéséhez nélkülözhetetlen a mese, ezért meséléskor mindig odafigyelek majd, hogy olyan meséket haljon a gyermek, mely pozitív hatással lesz fejlődésére, megfelel életkori sajátosságainak, valamint igyekezni fogok mindig lehetőséget biztosítani a mese átbeszélésére, kérdésre. Különös figyelmet fogok szentelni annak, hogy a gyerekekkel önállóan találjunk ki és alakítsunk történeteket, hogy a gyermek érezze azt: fontos véleménye, meghallgatják ötleteit, ezáltal nem csak képességeit, de érzelmvilágát is fejleszthetjük.

Резюме

Тема дипломної роботи: „Вивчення появи жіночих образів у сучасних казках та порівняння їх із класичними варіантами”.

При написанні дипломної роботи ми отримали відповіді на наступні питання: як впливає казка на розвиток дитини, на формування ідентичності, як описує етапи розвитку жіночої особистості, які зміни принесла собою сучасна дитяча література, а також дає можливість заглянути в уявлення дівчаток дитсадкового віку за допомогою казок.

Мета роботи: вказати на необхідність ролі казки у розвитку дитини, за те важливо казку забудувати у дитяче садкове виховання. Вихователю необхідно знати в якому віці яка сама відповідна казка для дитини, також необхідно знати казкові вимоги дітей. Робота освітила те, що світ будується на гендерних стереотипах, так дуже важко уникнути щоб воно не впливало на дитину. У роботі представимо 8 етапів розвитку жіночої особистості за допомогою казок.

Дослідження показують, що дівчата в більшості дивляться казки у телебаченні, що допомагає у розвитку ідентичності, але негативно впливає на розвиток фантазії і забирає спільний якісний час, що можна пережити під час розказування казки. Дипломна робота представляє самостійно видуманих казок дівчаток Закарпаття й Угорщини. Порівнює героїв казки та казкові події. В результаті дослідження виявилось, що у тих дітей, яким у сім'ї розповідають казки, більш розвинута фантазія і вони видумують самостійні історії, казкові події.

Майбутнім вихователем буду брати до уваги, що казка необхідна для здорового розвитку дитини і буду вибирати такі казки, які відповідають дитячому віковому особливості, а також забезпечувати можливість розказання та розпитування казок. Окрему увагу буду виділяти на спільно видумані казки, щоб дитина почула, що її думка важлива.

Hivatkozott irodalom

ANTALFAI Márta (1999): A női személyiségfejlődésének elemzése a magyar népmesetükreben. In: *Pszichoterápia* 8. pp. 105-118.

BÁRDOS József (2016): *Család a tündérmesékben*. Budapest, Pont Kiadó.

BÁRDOS József (2018): *A klasszikus tündérmesék korszerűsége*. Budapest, Pont Kiadó p.84.

BOSNYÁK Viktória (2003): *Tündérboszorkány*. Budapest, Móra Ferenc Könyvkiadó.

DEMÉNY Piroska (2010): A mesetanítás lehetőségei az óvodába – https://epa.oszk.hu/03900/03976/00034/pdf/EPA03976_magiszter_2010_02_005-014.pdf [Megtekintés ideje: 2021. április 27.]

ERDÉLYI Margit (2012): A mesék hozadéka. In: *Képzés és Gyakorlat* 10. évfolyam, 3-4. pp. 149-157.

FALUDI Laura (2003): *A maszat-hegyen innen* – <https://index.hu/kultur/litera/varro9315/> [Megtekintés ideje: 2023. január 10.]

FENYVESI Zsófia (2020): *Az igaz történet Jancsi és Juliska meséje mögött* – <https://divany.hu/szuloseg/2020/04/24/grimm-mese-horror-jancsi-juliska/> [Megtekintés ideje: 2022. december 28.]

GRIMM Jacob - GRIMM Wilhelm (1914): *Grimm Testvérek Összegyűjtött Meséi* <https://mek.oszk.hu/10100/10149/10149.htm#11> [Megtekintés ideje: 2022. december 15.]

HLAVACS (2018): *Bosnyák Viktória életrajza* – <https://foxbooks.hu/2018/08/30/bosnyak-viktoria/> [Megtekintés ideje: 2023. január 13.]

KERESZTESI József (2004): Új időknek új dalaival. In: *Jelenkor* 47. évfolyam, 7-8. szám. 808. oldal

KISS Andrea (é. n.): A mese szerepe a gyermek személyiségfejlődésében. In: *Óvodai Nevelés* LIX. (6).

LOVÁSZ Andrea (2015): *Felnőtt gyermekirodalom-- Tanulmányok, kritikák és majdnem lexikon*. Budapest, Cerkabella Könyvkiadó.

MÉREI Ferenc – V. BINET Ágnes 1970. *Gyermeklélektan*. Gondolat Könyvkiadó. Budapest. pp. 239-255.

NYITRAI Ágnes (2010): *Az összefüggés-kezelés fejlődésének kritériumorientált segítése mesékkel 4-8 éves gyermekek körében. PhD értekezéslet.* Szeged. Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar.

PÁLÓCZI Bence – NAGY Beáta (2017): *Nemi sztereotípiák a mese- és gyermekkönyvekben.* Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem. pp. 85-100.

RÉDAI Attila (2019): *Hercegnőből lehet-e doktor? Régi mesék és a nemi identitás* – <https://liget.ro/lurko/hercegnobol-lehet-e-doktor-regi-mesek-es-a-nemi-identitas> [Megtekintés ideje: 2021. április 12.]

SAS Viktória (2020): *Ismerjük meg női és férfi részünket! – az anima és animus felfedezése önmagunkban* – <https://mindsetpszichologia.hu/ismerjuk-meg-noi-es-ferfi-reszunket-az-anima-es-animus-felfedezese-onmagunkban> [Megtekintés ideje: 2021. március 5.]

SZILÁGYI Mária (2007): A mese szerepe a gyermeki személyiségfejlődésben. In: *Könyv és Nevelés.*

SZINGER Veronika (2008): Mese az óvodába. In: *Fordulópont 1.* pp. 64-72.

TANCS Tünde (2009): Népmesék az óvodai anyanyelvi-kommunikációs nevelésben. In: *Anyanyelv- pedagógia 2. évfolyam*

VARRÓ Dániel (2003): *Túl a maszathegyen.* Budapest, Magvető Kiadó.

Internetes források:

15 kortárs költő, akiket érdemes ismerni – <https://mrsale.hu/kortars-koltok/> [Megtekintés ideje: 2023. január 3.]

Kortárs írók, élő irodalom– https://nat2012.nkp.hu/tankonyv/kommunikacio_magyar_9/lecke_04_030 [Megtekintés ideje: 2023. január 12.]

Magyar néprajz nyolc kötetben – <http://mek.niif.hu/02100/02152/html/05/5.html> [Megtekintés ideje: 2020. november 25.]

Varró Dániel önéletrajza – <https://www.varrodani.hu/hu/eletrajz/> [Megtekintés ideje: 2023. január 17.]

Mellékletek

1. számú melléklet

Vezetőnői beleegyező nyilatkozat

Én, ... *Duszán Edina* ..... óvoda vezetőnöje beleegyzem/nem egyezem bele abba, hogy az intézmény gyermekei részt vegyenek (szülői beleegyezéssel) „A női szerepek megjelenésének vizsgálata a kortárs mesékben és azok összehasonlítása a klasszikus változatokkal” megnevezésű kutatásban, melyben a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatás- és Intézményvezetés Tanszékének Beregszászi Dominika nevű, IV. évfolyamos óvodapedagógia szakos hallgatója végez. A kutatás során a gyermekek személyes jogai nem sérülnek. Nevük, illetve személyes adataik nem kerülnek nyilvánosságra, olyan képek nem jelennek meg róluk, ahol arcuk felismerhető.

Aláírással jóváhagyom azt, hogy ez a kutatás az intézményben valósuljon meg.

Aláírás:

Duszán Edina

Dátum: *2023. 03. 30*

2. számú melléklet

Vezetőnői beleegyező nyilatkozat

II. Rákóczi Ferenc
Általános Iskola, Gimnázium, Szakképző Iskola,
Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda
4251 Hajdúsámson, Kossuth u. 2-8.
Adószám: 18505964-2-08.
Bszisz.: 12072507-01388765-00100009

Én, Süveghézy Teréz Katalin ..... óvoda

vezetőnője beleegyezem/nem egyezem bele abba, hogy az intézmény gyermekei részt vegyenek (szülői beleegyezéssel) „A női szerepek megjelenésének vizsgálata a kortárs mesékben és azok összehasonlítása a klasszikus változatokkal” megnevezésű kutatásban, melyben a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatás- és Intézményvezetés Tanszékének Beregszászi Dominika nevű, IV. évfolyamos óvodapedagógia szakos hallgatója végez. A kutatás során a gyermekek személyes jogai nem sérülnek. Nevük, illetve személyes adataik nem kerülnek nyilvánosságra, olyan képek nem jelennek meg róluk, ahol arcuk felismerhető.

Aláírással jóváhagyom azt, hogy ez a kutatás az intézményben valósuljon meg.

Aláírás: Süveghézy Teréz Katalin

Dátum: 2023. 04. 14

Ім'я користувача:
Ілдіко Греба

Дата перевірки:
16.05.2023 12:57:11 CEST

Дата звіту:
17.05.2023 10:42:12 CEST

ID перевірки:
1015111407

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
100011752

Назва документа: Beregszászi Dominika

Кількість сторінок: 51 Кількість слів: 13860 Кількість символів: 99921 Розмір файлу: 972.41 KB ID файлу: 1014794172

1.88% Схожість

Найбільша схожість: 0.45% з Інтернет-джерелом (<https://www.yumpu.com/hu/document/view/29332807/download-1682>).

1.82% Джерела з Інтернету

125

Сторінка 53

0.32% Джерела з Бібліотеки

5

Сторінка 54

2.59% Цитат

Цитати

8

Сторінка 55

Не знайдено жодних посилань

0% Вилучень

Немає вилучених джерел